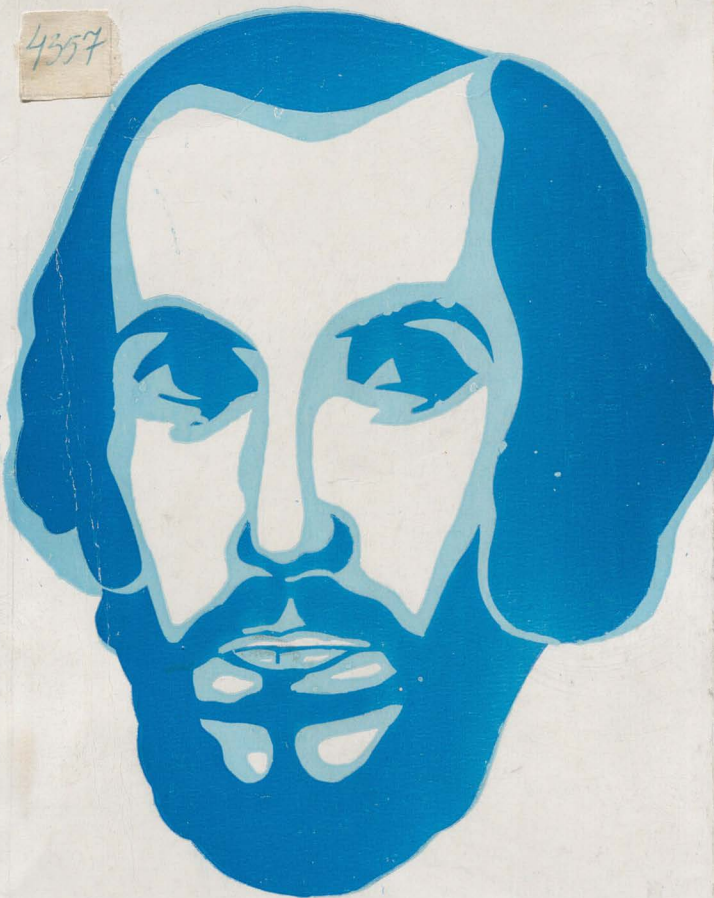

4357

DORU MOȚOC

**Dialog nocturn
despre o piesă
nescrisă**

4357

MUZEUL BALCESCU
BIBLIOTECA
Nr. inv. 4357

V. 1010 11
MUZEUL
MEMORIAL
NICOLE
BALCESCU

15A, BUCURESTI, KM. 153

Prezentarea grafică :

Dumitru Chiriac

Macheta :

Nicoleta Ivașcu

Tehnoredactarea :

Aurel Diță

Constantin Berbece

SOCIETATEA „PRIETENII MUZEULUI BĂLCESCI”
Bălcești pe Topolog

DORU MOȚOC

DIALOG NOCTURN
DESPRE O PIESĂ
NESCRIȘĂ

Ipoteză dramatică în trei acte

1978

Muzeul BALCESCU

BIBLIOTECA

Nr. inv. 4357

Lui Horia Nestorescu – Bălești,

pentru tot ce a făcut și face
spre a ține mereu trează în inimile noastre
lumina fără moarte a lui Băleescu,
și în semn de vibrant omagiu
adus sufletului său sensibil,
fulgerat de iubire
pentru istoria noastră națională

D. M.

Advertisement

Dintr-un anumit punct de vedere, piesa de față s-ar putea încadra între acele lucrări ce ilustrează așa-numitul teatru-document. Toate momentele de evocare istorică pe care ea le conține își extrag substanța dintr-o îndelungată și atentă cercetare a documentelor privitoare la epoca înfățișată și la personalitățile care au ilustrat-o reproducînd pe alocuri, tacit, fragmente întregi din aceste documente (texte social-politice, discursuri, articole, scrisori) fără nici o altă intervenție.

Sînt, desigur, în text și numeroase scene de invenție dramatică, de pură ficțiune literară, scrise, totuși, și ele, în marginea documentului istoric. Niciodată în afara lui.

Astfel stînd lucrurile, singura pretenție de originalitate a autorului vizează nu „subiectul” propriu-zis, nu esența faptelor și a caracterelor prezente în piesă — care i-au fost oferite de istorie — ci conexiunea acestora într-o alcătuire coerentă dramatică, dintr-o perspectivă istorico-politică și estetică proprie.

DORU MOȚOC

PERSONAJELE

(în ordinea intrării în scenă)

NICOLAE BĂLCESCU

ZINCA BĂLCESCU

AUTOAREA

CUSTODELE muzeului „Nicolae Bălcescu”

ION BĂLĂCEANU

MARIA CANTACUZINO

MASSARO, un om influent

SALVATORE RAGUSA, patronul hotelului „Alla Trinacria”
din Palermo

Lady MILNER-GIBSON

MEHMET ALI PAȘA, ambasadorul Turciei la Londra

RICHARD COBDEN, om politic englez

TOMASSO MOLLONE, servitorul lui Nicolae Bălcescu

NICOLAE IONESCU, profesor universitar

SACCIA, consulul otoman la Palermo

Fra MARIO, călugăr la Mănăstirea Cappuccinilor

Padre PIETRO, fost director al mormintelor mănăstirii

ANDREAS CUCCIA, parohul bisericii Sfintul Nicolae al grecilor,
din Palermo

JOSEPH COLLIDA, preot ajutor la aceeași biserică

P R O L O G

Întineric. Liniște. Apoi, în zarea cea mai îndepărtată a scenei, se întredeschide o geană de lumină. În raza ei firavă deslușim silueta unei femei. E o bătrână frumoasă, cu părul alb, îmbrăcată într-o iustă lungă, neagră, și o splendidă iie. Are un chip luminos și blind. Din auz, răzbate discret, venind de departe, un cîntec tînguitor. Apoi lumina crește. Cîntecul se estompează și se stinge. Decorul sugerează un chei la Nicopole. Septembrie senin și nostalgic. E ceasul acela incert, cînd ziua trece, pe nesimțite, către amurg. Undeva, departe, pe fluviu, s-au aprins două luminițe stînghere. Sirena unui vapor se aude, ca un gemăt straniu, venind din adîncuri tulburate, de ape și de suflet.

O bancă, lângă o balustradă, sub un felinar.

Pitdreasa Zinca Bălcescu — ea era acea bătrână frumoasă, — se așează, ținînd pe genunchi un bagaj, ca o paporniță. Alături de ea, în picioare, privind tăcut fluviul, se află Nicolae Bălcescu. Briza ușoară îi flutură părul și faldurile mantalei lungi, închisă la gît, pe care a îmbrăcat-o peste halne.

ĂLCESCU: Ce repede s-a scurs săptămîna asta de la Nicopole. Au fost zilele cele mai fericite ale acestei

toamne. Când te-am revăzut, în pichetul de la Turnu, eram disperat că nu voi avea răgazul de a sta pe îndelete de vorbă cu dumneata. Măine pornesc spre Constantinopol... Apoi spre Italia. (După o pauză). Să nu întîrzi, mamă. Uite. Tița ne face semne. Eu trebuie să rămînă aici. Mai departe nu mă lasă să trec.

ZINCA : Mai e vreme.

BĂLCESCU : Știi, mamă, vroiam să-ți spun ceva...

ZINCA : Credeam că mi-ai spus tot...

BĂLCESCU : Nu, nu ți-am spus... (Pauză grea). Mamă, aș vrea să te rog să mă ierți pentru tot ce...

ZINCA : Nu vorbi așa. (Privindu-l cu imensă înțelegere și dragoste). Ești cel mai bun dintre copiii mei. Sînt mîndră că te-am adus pe lume. Mi-ai adus cea mai mare mulțumire : aceea de a te vedea trăind pentru fericirea pămîntului care te-a născut.

BĂLCESCU : Pămîntul care m-a născut ești și dumneata, mamă. Dumitale nu ți-am adus fericire.

ZINCA : O să mi-o aduci mai tîrziu.

BĂLCESCU : Mai tîrziu — cine știe...

ZINCA : Eu știu. O să mi-aduci fericire mai tîrziu. Am visat...

BĂLCESCU : Când ?

ZINCA : În noaptea cînd te-am adus pe lume...

BĂLCESCU : (tulburat) : Ce-ai visat ?

ZINCA : Un vis de taină am visat...

BĂLCESCU : De ce nu mi-ai spus niciodată nimic ?

ZINCA : Fiindcă în visul ăsta era vorba de tîrziul de care ți-am spus. N-am vrut să-ți tai aripile de tînăr. Tinerii se grăbesc. Te-am lăsat să nădăjduiești că vei izbîndi curînd. Dar nu va fi așa... Nici acum nu ți-aș fi spus... Dar nu știu dacă mi-e dat să te mai văd. Sînt bătrînă, și, de la o vreme... Așa că-ți spun visul ăla de taină. Acum ești bărbat în toată firea, nu te mai grăbești. Ți-l spun, ca să nu-ți pierzi nădejdea. Să crezi în steaua ta.

BĂLCESCU : Steaua mea... Cine știe în care colț uitat de cer o fi, mamă ? Dacă nu cumva s-o fi și stins...

ZINCA (*muștrătoare*): Fiule! (*Cu căldură*) Ascultă-mă. În noaptea aceea, la puțin timp după ce te-am adus pe lume, am căzut într-un somn adânc, adânc, ca o prăbușire în moarte. Și am visat atunci că sub pridvorul conacului nostru de la Bălcești răsărise un măr. Un măr frumos, cu tulpina dreaptă, subțire și cu coroana bogată. Și parcă venise primăvara și crengile lui se luminaseră de floare. Și eu mă uitam la el cu drag. Dar a venit vara și mărul n-a legat rod. Și a venit apoi și toamna, și toți ceilalți meri erau plini de poame, numai mărul de lângă pridvor — nu. Și mă uitam, parcă, la el, cu părere de rău, fiindcă crescuse frumos, înalt, dar nu legase rod... Apoi a venit iarnă și frunzele tuturor pomilor au căzut, dar ale lui nu. Și mă întrebam ce-o fi cu mărul ăsta ciudat, care nu seamănă cu ceilalți pomi din livada noastră. A mai trecut timp și într-o noapte a căzut o zăpadă mare și pufoasă, care a acoperit curtea și livada. Dar dimineața, când am ieșit în pridvor, m-am minunat de ce-am văzut: crengile pomului erau pline de mere mari, roșii. Și parcă de undeva, de pe un câmp întins, veneau oameni mulți și adunau din merele alea frumoase. Și merele nu se terminau niciodată... (*Pauză*) Vei izbîndi, Nicule. Dar tîrziu. Să fii pregătit pentru o așteptare lungă.

BĂLCESCU: Sînt pregătit. Nu mă număr printre cei care se miră că nu culeg a doua zi ceea ce au semănat în ajun. Știu că, uneori, decenii întregi despart semănatul de culesul recoltei. Ceea ce nu știu, mamă, este dacă voi avea acest timp...

ZINCA: Nimeni nu știe asta, băiete.

BĂLCESCU: E adevărat. (*După o pauză*) Săptămîna trecută, cînd ne-am întilnit în pichetul de la Turnu, te-am rugat ceva.

ZINCA: Să-ți aduc un pumn de pămînt de la noi. Ți-am adus. (*Desface bagajul și scoate o trăistuță țărănească pe care i-o întinde*).

BĂLCESCU : Ce-i aici ?

ZINCA : Uită-te.

BĂLCESCU : (*O desface, și scoate din ea o splendidă strachină de pământ* :) Ce e asta ?

ZINCA : Pământ din țară.

BĂLCESCU : (*O strânge pe bătrână la piept*) Mamă ! Mamă !
Cum te-ai gândit dumneata la asta ?

ZINCA : M-am gândit că, dacă ți-aduc pământ, n-o să ai toate cîte înfloresc pe el și cîte sînt deasupra lui. Aici le ai pe toate : și ierburile, și florile, și fluturii, și riurile și munții și cerul senin și adînc de deasupra lor. O să le duci cu tine pe toate și poate că dorul de țară n-o să te pustiască.

BĂLCESCU : (*Privind fascinat strachina*) Cine a făcut minunea asta ?

ZINCA : Un meșter de la Horezu. Unul, bătrîn. Și el simte pămîntul ca și tine. (*Sună sirena vaporului*) Am plecat. (*Bălcescu o îmbrățișează, îngenunche, și li sărută mina*) Dumnezeu să te ocrotească, pe unde ai să mergi, Nicule. Să ai încredere ! (*Pleacă, face cîtiva pași, lacrima o biruie, se întoarce și șoptește răgușit, cu un geamăt*) Fiule ! (*Se stăpînește cu un efort supraomenesc*) Rămîi cu bine ! (*Bălcescu închide ochii și strânge strachina la piept*).

Lumina se stinge

A C T U L I

Pași rari, reverberați de ecou. Poate cineva se plimbă, în miez de noapte, pe o stradă pustie. Sau poate că pășește tăcut pe lespezile de piatră ale unei imense catedrale. Sursa pașilor trebuie să rămână, o vreme, echivocă. Sînt, de fapt, doi oameni. Un bărbat și o femeie. Nu-i vedem, încă. E întuneric. O beznă compactă, pe care n-o pot străbate, deocamdată, decît cuvintele.

O VOCE DE FEMEIE : Despărtirea de țară... De mamă... De fapt era același lucru... Acesta ar urma să fie prologul piesei. Așa mi-am imaginat începutul...

BĂRBATUL : E interesant. Și documentele nu sînt contrazise.

O vreme se aude doar ecoul pașilor

FEMEIA : Așa vor fi răsunat, poate, și pașii lui, în acel noiembrie pustiitor, la Palermo...

Retroproiecție color : un chei la Palermo, noaptea, Geamătul vîntului, murmurul mării, adierea depărtată, ca un abur părelnic, a unui vechi cîntec sicilian. Ecoul pașilor se stinge. Lumină nocturnă, vagă. O siluetă îmbrăcată într-o pelerină lungă pășește agale de-a lungul țărnelui.

FEMEIA (*continuând ipotetica evocare*): Era toamnă... Frig... O noapte indiferentă, cu stele reci și depărtate... Mult prea depărtate pentru privirile lui ostenite, care cătau spre boltă, ca niște liane nevăzute, încercând să deslușească undeva, la marginea Căii Lactee, pîlpîirea misterioasă a efemerului astru care-i guverna destinul... Dar stelele abia se zăreau... Sclipceau, depărtate și reci, fără să-i spună nimic... Iar el se simțea atît de singur și de trist...

(*Vînt, țipăt depărtat de păsări, apoi geamătul mării*).

Undeva, deasupra abisului tirenian, se auzeau țipetele neliniștite ale cocorilor, vîslind spre sud, mereu spre sud, prin văzduhul necuprins, cu miros de alge, de catran și de sare, așa cum dorul lui vîslea, ca întotdeauna, în sens invers, spre țară. Și țara îi cotropea ființa și începea iar să-i dlocotească în sînge, încălzindu-i inima, și risipindu-i greutatea din piept. Iar el visa la viitor și se gîndea, poate, și la noi...

Imaginea cheului a dispărut și, o dată cu ea, și acea misterioasă siluetă romantică. Întuneric. Pașii se aud iar.

BĂRBATUL : La noi ?

FEMEIA : Da. La noi. La oamenii unui timp pe care el nu-l mai putea ajunge. Decît cu visul. Și cu speranța...

BĂRBATUL : Sînteți romantică...

FEMEIA : Și el a fost un romantic...

Brusc, ca o explozie violentă, fascicolul luminos al unui reflector decupează din întuneric chipul lui Bălcescu, în mărime naturală, așa cum ni l-a păstrat ultima fotografie. Trebuie să fie un șoc, ca un țipăt scurt.

BĂRBATUL : Bălcescu ?

Treptat lumina începe să crească. Obiectele capătă contur. Decorul sugerează penultima sală a muzeului memorial de la Bălcești pe Topolog. O fereastră prin care se lurișează lumina amurgu-

lui. *Țîriit, stins, de greieri. În dreapta — două sau trei panouri cu exponate. Pe unul din ele — fotografia lui Bălcescu, pe care am văzut-o cu cîteva clipe mai înainte. În fața ei, privind-o împietrită, pradă unei intense emoții, se află Autoarea. A ei era prima voce. E tînără, zveltă, îmbrăcată într-o jachetă cărămizie și pantaloni subțiri, bej. Ține în mînă un bloc-notes destul de voluminos, în care, va nota, din cînd în cînd, cîte ceva. Lîngă ea, într-o ținută neutră, se află Custodele. Aceeași vîrstă, dar părul lung și barba stufoasă ce-i încadrează fața îl fac să pară mai bătrîn.*

AUTOAREA (*răspunzînd întrebării Custodelui*): Bălcescu... (*Privind cu atenție portretul*) Pare incredibil. Dacă n-ar fi privirea...

CUSTODELE: Da. Asta nu se poate confunda... (*Cu un gest*) Să vă conduc și în ultima sală. (*Pornește spre ușă. Autoarea rămîne imobilă*) Nu veniți?

AUTOAREA (*pe gînduri*): Nu... Cred că muzeul se termină, de fapt, aici... (*Întoarce din nou capul spre fotografia lui Bălcescu, privind-o îndelung, în tăcere*).

CUSTODELE (*după o pauză*): Cum credeți... Să ieșim, atunci, pe terasă... (*Gest : vă conduc*).

Țîriitul greierilor crește în intensitate, marcînd astfel, ieșirea celor doi spre exterior. Elementele de decor de pînă acum sînt izolate de un panou coborît de la pod. Autoarea și Custodele avansează încet, ca și cum ar merge de-a lungul unui coridor lung, spre rampă, unde se află o măsută și două fotolii joase. Din acest moment, vom avea două spații de joc distincte : în dreapta, în avanscenă, măsuta și fotoliile, luminate de două spoturi mici, avînd ca fundal panoul neutru care a izolat decorul de muzeu — iar în stînga, pe două treimi din deschiderea scenei, vor fi amenajate decorurile unde se va petrece acțiunea episoadelor reconstituite sau imaginate de cei doi.

AUTOAREA (*după ce a ajuns lângă măsută, ascultă o vreme greierii și sunetele tainice ale serii. Apoi ia o țigară din pachet, o aprinde, trage lacom un lum, urmărește câteva clipe formele bizare ale micilor nurași albăstrui și, în sfârșit, se hotărăște să intre direct în subiect*): Nu știu cum să vă explic, ca să mă înțelegeți mai bine. Dar pe mine absența de lângă noi a mormintului lui Bălcescu mă apasă. Mi se pare una din cele mai tragice întâmplări ale istoriei noastre. Iar gândul că mormântul acela...*(Cenzurându-și emoția)* În sfârșit...

CUSTODELE (*test subtil*): Vă gândiți la groapa comună din cimitirul Rotoli?

AUTOAREA: Firește că nu. Știu că acolo n-au zăcut niciodată osemintele lui... Cu toate că așa am învățat din manuale. *(Pauză scurtă, apoi — pe alt ton)* Vă imaginați probabil că sînt o diletantă exaltată? Să nu credeți asta. Dacă m-am hotărît să scriu o piesă despre Bălcescu este în primul rînd pentru că, așa cum vă spuneam, mormântul acela neștiut mă doare. Mă apasă. Material. Fizic. Mă apasă. Înțelegeți?

CUSTODELE (*tulburat*): Înțeleg... Firește că înțeleg... Mă întreb însă dacă asta ajunge pentru a putea scrie o piesă...

AUTOAREA: Bineînțeles că n-ajunge. Să știți însă că m-am documentat foarte serios, înainte de a veni aici, la Bălcești. Vreau ca lucrarea mea să fie, cum să vă spun, un fel de ipoteză dramatică despre un timp, despre niște oameni și niște fapte devenite istorie. Totul bazat pe documente și mărturii controlabile. Piesa ar urma să surprindă și să arate lumii adevăratul chip al lui Bălcescu.

CUSTODELE: Adevăratul chip al lui Bălcescu? Dacă înțeleg bine, formularea asta implică o intenție polemică.

AUTOAREA: Poate. În orice caz, încerc să surprind o imagine mai cuprinzătoare și mai nuanțată a lui Bălcescu în operele literare care i-au fost consacrate pînă acum. Nimeni n-a izbutit să-i surprindă chipul în toată frumusețea lui unică.

CUSTODELE (*mai mult uimit decît ironic*): Nici Camil Petrescu n-a reușit?

AUTOAREA (*după o ezitare*): Camil a fost cel mai aproape de adevăratul chip al lui Bălcescu. Însăși formula „Un om

între oameni" ascunde în ea o intuiție genială. Și, totuși, cred că nici el n-a reușit în totalitate...

CUSTODELE : Și sperați să reușiți dumneavoastră ?

AUTOAREA : Încerc... Sper să pot arăta oamenilor un Bălcescu mai puțin cunoscut...

CUSTODELE : Adică ?

AUTOAREA : Adică spiritul sensibil, de o caldă afectivitate, vizionarul care și-a depășit epoca, anticipând o întreagă desfășurare istorică ; omul politic de anvergură europeană și, mai presus de toate, -- eroul romantic.

CUSTODELE : Istorie romanțată, deci.

AUTOAREA : Nu, nu mă interesează istoria romanțată. Va fi, dacă vrei, un Bălcescu văzut cu inima.

CUSTODELE : Acțiunea va cuprinde, probabil, o foarte largă perioadă de timp.

AUTOAREA : Nu. De ce ? Nu e nevoie. Intenționez chiar să mă rezum doar la ultimul an de viață : octombrie 1851 -- noiembrie 1852. Cu două, maxim un: trei ieșiri din acest cadru temporal. E, poate, perioada cea mai dramatică din viața lui Bălcescu. Și e aproape neexplorată literar. De fapt, piesa va fi o suită de secvențe montate nervos, cinematografic, într-o succesiune care nu va respecta întotdeauna cronologia riguroasă, dar care va permite, în final, închegarea imaginii de care vă vorbeam.

CUSTODELE : Cred că cel mai dificil lucru pentru dumneavoastră va fi să montați toate aceste secvențe de un ax unitar, coerent.

AUTOAREA : Exact. De asta sînt aici. Caut ideea-ax, în jurul căreia să-mi construiesc piesa. (*Ezitănd, oarecum descoperită*) Poate mă puteți ajuta...

CUSTODELE (*nehotărît*) : Dar, după cum văd, știți despre Bălcescu tot ce se poate ști. Poate și ceva pe deasupra. Cum v-aș putea ajuta eu ?

AUTOAREA : Acceptînd dialogul...

CUSTODELE : Adică ?

AUTOAREA : Am să vă povestesc, dacă sînteți de acord, scenele importante ale piesei. Discutăm despre ele. Poate, cine știe, în cursul convorbirii noastre va țîșni pe neașteptate tocmai ideea pe care o caut. Ce ziceți ?

CUSTODELE (*neconvins*) : Știu eu ? (*Puțin amuzat*) Să încercăm. Tocmai lucrez la o comunicare științifică despre

ultima perioadă din viața lui Bălcescu (*Arătându-i un dosar gros*) Am strâns tot materialul documentar. Într-un fel, evocarea pe care mi-o propuneți îmi e utilă și mie. Cu ce începem?

AUTOAREA (*pe gânduri*): Cu începutul sfârșitului... Hyères octombrie 1851.

CUSTODELE: La Chateau Denis, locuința pusă la dispoziție de niște prieteni, Bălcescu, însoțit numai de sora sa Tița, se simte, cu siguranță, foarte singur. Rarele vizite ale lui Bălăceanu, aflat și el pe Coasta de Azur, la Nisa, sînt singurele evenimente fericite care îl scot din apatie.

AUTOAREA: Exact. Mi-am închipuit discuțiile lor animale. Cred că ele se întorceau mereu spre aceeași temă predilectă: revoluția. Revoluția care nu se consumase doar în momentul istoric 1848. Revoluția care avea să biruie abia peste trei decenii, o dată cu cucerirea independentei. Revoluția care continua.

Lumina scade pînă la terasă și se stinge. Concomitent, crește lumina proiectoarelor din scenă, dezvăluind privirii o cameră luminoasă, cu mobilă elegantă și confortabilă la Chateau Denis. Zi senină, dar rece, de toamnă. Prin fereastra largă, acoperită cu o perdea fină, transparentă, se poate zări cerul de un albastru intens al Coastei de Azur. Departe, pe orizontul ca un abur nedeslușit al Mediteranei, se desenează vag țărmurile dantelate ale insulelor arhipelagului Hyères.

La ridicarea cortinei, Bălcescu, în ținută de casă, e în picioare, lângă fereastră. Privește într-un punct indecis. E slăbit de boală, dar pînă și suferința lui fizică are în ea ceva astral. Nici un semn de degingoladă biologică. Doar paloarea. Și ochii scînteietori, iradiind de o lumină nepămînteană. Alături, stînd comod într-un fotoliu, se află Ion Bălăceanu. Tînăr, jovial, elegant, de o distincție aparte. Cei doi se află în continuarea unei discuții aprinse

BĂLCESCU (*întorcîndu-se*): Nu, Bălăcene! Revoluția noastră nu s-a încheiat încă!

BĂLĂCEANU: Vrei să spui că a fost înfrîntă doar temporar?

BĂLCESCU: Nu! N-a fost înfrîntă. Nici măcar temporar. (*După o scurtă pauză, concesiv*) Insurecția — poate. Dar nu revoluția. De fapt, nici insurecția n-a fost, propriu-zis, înfrîntă. A fost sugrumată mișelește de intervenția străină. Ceea ce e cu totul altceva. Dar revoluția... revoluția continuă! Revoluția va birui! Ea nu e o întimplare istorică. ea nu e doar un fapt aparținînd unui singur moment. Ea e o stare. Care o dată statornicită în inima și în conștiința mulțimii devine o forță inexpugnabilă, fără moarte, căreia nimic nu-i poate sta în cale. (*După o pauză*) De fapt, chiar victorioasă în acest moment istoric, revoluția noastră democratică și socială ar fi continuat în alte forme. Pentru că, în anii ce vor veni, poporul nostru mai are cel puțin două alte revoluții de făcut: o revoluție pentru înfăptuirea unității naționale și o alta, mai tîrziu, pentru cîștigarea independenței. Abia atunci națiunea română va intra în plenitudinea drepturilor sale naturale...

BĂLĂCEANU (*cu un zîmbet*): ...Și se va putea gîndi la revoluțiile viitoare.

BĂLCESCU: Întocmai.

BĂLĂCEANU: Nu mă îndoiesc că lucrurile se vor petrece chiar așa. Incertitudinile mele au însă alte temeieri. Cine știe cînd vom mai putea prinde un asemenea moment favorabil, în care întreaga Europă se va ridica împotriva tiraniei și nedreptății ridicîndu-ne și pe noi la luptă?

BĂLCESCU: Nu Europa ne-a ridicat pe noi la luptă! Bălăcene, mă dezamăgești. Tu, care ești un cap politic poți să faci o asemenea confuzie? Atunci ce să mai zici de alții? Dar e limpede pentru oricine fetelege cît de cît politică și istorie că mișcarea europeană fu ocazia, iar nu cauza revoluției noastre. Cauza ei se pierde în negura veacurilor. Uneltitorii ei sînt 13 veacuri de trude, suferințe, și lucrare a poporului român asupra lui însuși.

BĂLĂCEANU (*zîbind*): Nicule, așa vrea să te poți vedea cum arăți acum. (*Definiție*) Un zeu tînăr! Așa arătai și atunci, în iunie, la Filaret. (*Se ridică*) Dacă oamenii

le-ar cunoaște numai atunci când te-ai aprinzi, n-ai avea decât prieteni...

BĂLCESCU (*sceptic*): Crezi? Cine poate avea numai prieteni? Mai ales atunci când se ocupă de politică... Cît despre zei — să-i lăsăm în Olimpul lor... Nu, Ioane. Nu sînt un zeu. Sînt doar un om. Un biet om care, între noi fie vorba, nici prea tînăr nu mai e. Din nefericire...

BĂLĂCEANU: Nu sînt de acord cu tine. Crezi că tinerețea e doar o vîrstă?

BĂLCESCU: Nu, bineînțeles că nu. Tinerețea nu e numai o vîrstă. E o stare de spirit. O minunată stare de spirit. Dar eu tocmai la asta mă refeream...

BĂLĂCEANU (*cu o adîncă admirație*): Nicule, dacă vrei să știi, tu ai rămas, pînă azi, cel mai tînăr dintre noi toți.

BĂLCESCU: Poate pentru că revoluția e mereu tînără...

BĂLĂCEANU: Mai degrabă pentru că, deși sîntem una din cele mai vechi nații din Europa, noi, românii, am rămas, ca popor, mereu tineri în spirit.

BĂLCESCU: Fantastic! Același lucru, și cu aproape aceleași cuvinte, îl remarcă și Cobden, anul trecut la Londra. Cred că v-ați înțelege de minune. (*Revelație*) Bălăcene, știi ce ambasador extraordinar, al nostru, la Londra, ai putea fi tu?

BĂLĂCEANU (*zîmbind*): Poate că am să fiu. După triumful revoluției viitoare.

BĂLCESCU: Eu vorbeam serios.

BĂLĂCEANU (*cu același zîmbet „fair”*): Și eu.

BĂLCESCU (*privindu-l cu simpatie*): Mă bucur. Mă bucur că în sufletul tău arde încă flacăra nădejdii. Asta înseamnă că și tu ai rămas tînăr.

BĂLĂCEANU (*citînd*): „Junimea română. Într-insa nația nădăjduiește”.

BĂLCESCU: E-adevărat. Cine a spus asta?

BĂLĂCEANU: Tu.

BĂLCESCU: Eu? (*Admițînd*) Se poate... Cînd?

BĂLĂCEANU: În cuvîntul pe care l-ai rostit atunci, la Bibliotecă română din Paris.

BĂLCESCU: A, da. Mi-amintesc... De revelația acela... (*Ca nostalgie*) Ce tineri eram! (*Ca și cum n-ar suporta impactul cu propria-i imagine de odinioară*) E o veșnicie de atunci...

BĂLĂCEANU : Nici cinci ani ..

BĂLCESCU : Cinci ani... (*rămîne cu privirea așintită în gol*).

VOCEA CUSTODELUI (*din întuneric*): Nu, nu cred că e bine!

În scenă lumina scade și se stinge. Se reaprind spoturile pe terasă. Cei doi sînt în poziția în care i-am lăsat înainte de secvența anterioară.

AUTOAREA : Ce anume nu e bine ?

CUSTODELE : De ce să treceti așa ușor peste acel moment important din viața lui Bălcescu ? De ce să expediati acel strălucit text, rostit la Paris, doar într-o aluzie nesemnificativă, sau într-o palidă perifrază ?

AUTOAREA : Pentru că încă nu i-am găsit locul în piesă. Nu știu unde ar putea fi plasat. V-am spus : e vorba de ultimul an de viață al lui Bălcescu. Și, în cazul acesta...

CUSTODELE (*tăindu-i replica*): Dar ce imagine a lui Bălcescu va fi aceea care nu ar surprinde și momentul revelației din 1847 ? Spuneți că vă interesează adevăratul chip al lui Bălcescu. Unde transpare mai pregnant acest chip, dacă nu în acel discurs extraordinar, care îl exprimă deopotrivă și pe Bălcescu-vizionarul și pe Bălcescu-istoricul și pe Bălcescu-omul politic și, dacă vreți, și pe Bălcescu-eroul romantic care, dacă am înțeles bine, vă interesează cu precădere ?!

AUTOAREA : E adevărat. Dar nu știu cum să procedez. Mă gîndisem, inițial, ca momentul revelației din 1847 să constituie prologul piesei. Dar, în felul acesta, el rămînea cumva exterior, rupt de rest. M-am gîndit apoi să-l intercalez undeva, către final. Dar acolo nu se mai lega. Așa că am renunțat. Discursul rostit atunci este, recunosc, un text fundamental pentru orice încercare de definiție a lui Bălcescu, dar...

CUSTODELE : Ia stați puțin. Dacă l-ați plasa chiar aici ?

AUTOAREA : Unde ?

CUSTODELE : În momentul Hyères. În scena cu Bălăceanu.

AUTOAREA : Cum anume ?

CUSTODELE : Ce zice Bălcescu la sfîrșitul discuției ? „A trecut o veșnicie”, sau așa ceva.

AUTOAREA : „E o veșnicie de atunci”.

CUSTODELE : Perfect. „E o veșnicie de atunci”. Și ce-i răspunde Bălăceanu ?

AUTOAREA : „Nici cinci ani...”

CUSTODELE : Bun. Iar Bălcescu rămîne cu privirea în gol și murmură doar pentru sine : „Cinci ani...” Se stinge lumina și, cînd se reaprinde, sîntem la Biblioteca romînă din Paris. E 1 ianuarie 1847 și...

AUTOAREA : Nu cred că se poate.

CUSTODELE : De ce ?

AUTOAREA : Scena cu Bălăceanu nu se termină aici. Flash-back-ul pe care-l propuneți ar segmenta-o. Criticii m-ar acuza că nu știu să construiesc. Parcă-l aud pe știu eu cine (*Ca și cum ar cita dintr-o cronică*) : „Natura subiectului presupunea o construcție de rigoare clasică și monumentală. Or, aici”... Etc etc

CUSTODELE : Nu cred. Criticii vor spune dimpotrivă : „Ce modern ! Ce interesant”. Ascultați-mă pe mine : aici e locul scenei. Hai să facem o probă ! Reluăm ultimele replici. (*Cu intonația lui Bălcescu*). E o veșnicie de atunci...

AUTOAREA : (*în rolul lui Bălăceanu*) Nici cinci ani.

CUSTODELE : Cinci ani... (*Rămîne cu privirea în gol*).

Lumina scade pe terasă și se stinge. Cînd se aprinde în scenă, sîntem în sala de întruniri de la Biblioteca romînă din Paris. Două-trei detalii trebuie să sugereze atmosfera festivă a Anului nou. În picioare, lângă o măsuță, pe care se află, nedesfăcută, o sticlă de șampanie, se află Bălcescu. E slăbit, iar paloarea îi e subliniată de culoarea închisă a ținutei de seară. Ține în mînă cîteva jumălăși de coală, pe care își aruncă din cînd în cînd privirea. De fapt, vorbește liber. Rostirea e egală, expresivă, susținută de un reținut patos romantic subteran, care va crește treptat, atingînd paroxismul în final. Totuși, nu trebuie să dea nici o clipă senzația că vorbește de la o tribună, ci că realizează — în chipul cel mai firesc — un schimb de idei cu colegii de generație.

Alături de Bălcescu, așezați pe câteva scaune, în fața altei măsuțe, și pe o canapea de lângă zid, se află ceilalți tineri români. Il urmăresc cu atenție pe vorbitor, stînd, evident, cu spatele la public, care este astfel înglobat în prelungirea sălii de întruniri de pe scenă. În imediata apropiere a lui Bălcescu sînt, de fapt, doar doi bărbați: Ion Bălăceanu și Massaro. O prezență aparte — iradiînd de frumusețe, eleganță și grație: Maria Cantacuzino. Restul figurației poate fi completată, dacă regizorul șocotește necesar, cu interpreții rolurilor: doamna Gibson, Mehmet Pașa, Cobden, Tomasso, Collida, — evident fără ca aceștia să aibă, deocamdată, aceste identități, ci ținuta oarecum neutră a unor studenți români la Paris. Lumina se aprinde pe aplauze furtunoase ce marchează finalul unei fraze din discursul lui Bălcescu.

BĂLCESCU (continuînd): Cum, aceste țări române care numără o existență de 18 veacuri, cum, această nație, peste care au trecut atîtea potopuri de nații barbare, fără a o putea înghiți, fără a o face să-și piarză naționalitatea sa, care a scăpat nevătămată din grozăviile veacului de mijloc, de atîția vrăjmași puternici și mai numeroși decît dînsa, ce amenințau să o cotopească, cum, această nație care fu atîta vreme campionul creștinătății și bulevardul civilizației și al libertății, cum va putea fi ea ursită să piară, acum în al 19-lea veac, în veacul luminilor, al deșteptărilor popoarelor, în veacul libertății? (Citește după o însemnare) „Dacă nici un suflet nu pierе, zice domnul Michelet, cum acele mari suflete ale națiilor, cu geniul lor cel plin de viață, cu istoria lor bogată în martiri, plină de jertfiri eroice, pline de imortalitate, cum oare vor putea a se stinge?” (Adresîndu-se iarăși, liber, auditorului) Așa, domnilor! Româniile nu vor pieri! Româniile nu pot pieri! (Aplauze) Ei sînt cea mai veche nație în Europa care și-a păstrat neclintit naționalitatea ei și o existență po-

litică. O mînă providențială a privegheat asupra-i și a scăpat-o din toate primejdiile. Acea providență care ne-a păstrat fără îndoială pentru un scop, pentru un viitor oarecare, va urma a ne protecta, căci ea a hotărît tuturor națiilor o misie a împlini pe pămînt. (*Aplauze puternice*).

Ținta noastră, domnilor, socotesc că nu poate fi alta decît unitatea națională a românilor. Unitatea mai întîi în idei și sentimente, care să aducă apoi cu vremea unitatea politică, care să facă din murteni, din moldoveni, din bucovineni, din transilvăneni, din bănățeni, — să facă un trup, o nație românească un stat de 7 milioane de români. La crearea acestei naționalități, la o reformare socială a românilor, bazată pe sfintele principii ale dreptății și ale egalității, trebuie să țintească toate silințele noastre. Românismul, dar, e steagul nostru, sub dînsul trebuie să chemăm pe toți românii! (*Aplauze furtoase*). Cît despre împiedicările din afară, nu vă îngrijiți, domnilor: ele sunt trecătoare, străinii n-au nici o influență morală în țara noastră, iar influențele lor politică, cea mai mică întîmplare, cel mai ușur vînt de la apus o poate dezrădăcina. Toate popoarele merg astăzi cu pași iuți către libertate. Această mișcare a lor va favoriza și mișcarea noastră. Dar cui se cuvine a lua inițiativa regenerării societății? Un poet român, domnilor, ne-a arătat-o.

BĂLĂCEANU (*se ridică, într-un elan spontan, continuînd ideea lui Bălcescu*): Domnul Murășanu zice într-una din poeziile sale: „La noi e putrîd mărul, nu-i mo de curățire / Și tot ce se sperează sînt simburii din el. / Aceștia cer plîntare, silință și unire / Atunci va crește cedrul din ramul tinerel!“

BĂLCESCU (*continuînd*): Dar, domnilor, Junimei române și numai ei este păstrată cinstea de a lua inițiativa acestei regenerații a nației. Într-însa nația nădăduiește. Iar mai cu seamă, domnilor, aceasta așteaptă de la dumneavoastră, cari, aflîndu-vă aici în acest templu al luminilor și al libertății, aveți multe mijloace a vă pregăti pentru o asemenea misi-

Nu pregețați, domnilor, a vă înzestra mintea cu studii solide, iar mai cu seamă a vă înzestra inima cu convicții puternice. Astfel, întăriți și pătrunși de sfینtenia vieții sociale, mergeți, domnilor, uniți împreună ; mergeți cu inimă, să vă împliniți misia voastră. Nu ziceți „sintem slabi !“ Cînd Dumnezeu dă o misie, dă și puterea d-a o-implini. Nu ziceți „sintem puțini !“. Ei erau numai doisprezece, acei apostoli cari reformară lumea ; dar ei au izbutit, căci aveau în inimile lor dragostea umanității și jertfirea. Fie acestea și sentimentele dumneavoastră, și veți regenera nația. Dară, domnilor, o veți regenera !

(Aplauze furtunoase. Urale. După ce a aplaudat discret, Massaro vine în prim-plan, privindu-l admirativ pe Bălcescu. Apoi pleacă, în tăcere, după ce s-a asigurat că nu l-a observat nimeni. Într-un timp, Bălăceanu destupă o sticlă de șampanie de pe măsută și toarnă în pahare. Apoi oferă o cupă Mariei Cantacuzino. Aceasta o ia, cu un zimbet, și vine lingă Bălcescu. Ciocnesc. Animație. Urări).

BĂLCESCU (*ridicînd paharul*) : Vă invit să închinăm acest prim pahar, dintr-un an în care ne punem toate nădejtile pentru acel sublim, sfînt și nemuritor adevăr din sufletele noastre : România de acum și dintotdeauna ! (*Aplauze, strigăte : „Vivat !“*) Să închinăm mai ales pentru România de mîine. Pentru acei care, peste zece sau peste o sută de ani, vor trăi într-o țară unită, prosperă și independentă. Pentru cei care, într-un timp pe care îl visăm și-l așteptăm cu toții — fără a-i întrezări deocamdată lumina, — vor trăi într-o Europă a libertății, într-o lume a păcii, a dreptății și frăției. (*Ridicînd paharul*) La mulți ani ! Trăiască România viitoare ! (*Bea. Urale : „Vivat ! Trăiască !“ Toți ciocnesc și beau*).

(Lumina se stinge, pentru a se reaprinde iarăși pe terasă. Tîrîit de greieri.

CUSTODELE (*după o pauză*) : Nu credeți că merge ?

AUTOAREA : M-ați convins.

CUSTODELE : Momentul acesta trebuie să fie unul din

pilonii de rezistență pe care să construiți adevărata imagine a lui Bălcescu, pe care o visați.

AUTOAREA : De fapt, nici în 1851 Bălcescu nu se schimbase, în datele lui fundamentale. Se maturizase, doar.

CUSTODELE : Nu. Erau experiențele amare, care nu trecuseră fără urme. Deziluziile. Incertitudinile. Și, mai presus de toate, era boala care-l măcina. Nu știu dacă puteți înțelege asta, dar pentru un bărbat adevărat boala este o insuportabilă umilință. Bălcescu cred că știți, era un om mândru.

AUTOAREA : Știu. Dar în octombrie, la Hyères, boala începe să-l doborâse.

CUSTODELE : E adevărat. Abia în decembrie, după lovitură de stat a lui Ludovic Napoleon Bonaparte, starea sănătății lui Bălcescu avea să se înrăutățească brusc declanșând tragedia încheiată la Palermo. În octombrie însă se simțea mai bine. Cred că în inima lui începuse să încolțească speranța.

AUTOAREA : Exact așa am simțit și eu acel moment.

Lumina se stinge pe terasă, spre a se reaprinde iarăși în camera de la Chateau Denis. Bălcescu și Bălăceanu sînt exact în poziția în care i-am lăsat înainte de intermezzo-ul reprezentat de episodul de la Paris.

BĂLCESCU : E o veșnicie de atunci...

BĂLĂCEANU : Nici cinci ani.

BĂLCESCU : Cinci ani... Numai atît? Și totuși cît de mult s-au întîmplat de atunci. Revoluția... Toate acele evenimente mărețe și tragice. Apoi peregrinările... Ardealul... Emigrația... Viena, Paris, Londra... Și, în tot acest timp, țara — gemînd sub cizmă străină. Iar noi, purtînd-o pretutindeni în suflete și siliți să trăim atît de departe de ea... Și totuși eu sper în izbînda cauzelor noastre. Nădăjduiesc în triumful libertății popoarelor. Nu știu cînd se va întîmpla asta. Poate că în...

de a vedea națiunea reintrînd în drepturile sale fi-
rești va trece un secol. Dar ce înseamnă un secol
în viața unei nații? Cred, totuși, că nu mai avem
mult de suferit și de așteptat. În zilele noastre pro-
gresul merge într-un ritm accelerat..

BĂLĂCEANU : E adevărat. Azi am venit de la Nisa cu
un batel mînat de aburi.

BĂLCESCU : Nu la progresul acesta mă gîndeam, ci mai
ales la cel moral. La progresul umanității. Ți-aduci
aminte ce spunea Pascal : „În univers omul nu e
decît o trestie. Dar o trestie gînditoare“.

BĂLĂCEANU : De la o vreme, Nicule, am început să am
nostalgii. E semn că îmbătrînesc. Cîteodată, mi-e
par și simplu, dor de vremea studenției noastre de
la Paris. De prelegerile strălucite ale lui Michelet.
Ți-aduci aminte ? El îl cita, adesea, pe Pascal...

BĂLCESCU : Cum l-aș putea uita ? (*Citînd*) „Să ucizi un
om e o crimă. Dar ce înseamnă să ucizi o națiune
întreagă ? Cum se numește această fărădelege ? Și
totuși se află un lucru încă și mai cumplit decît
a o ucide, acela de a o umili, lăsînd-o pradă jig-
nirilor străinilor, de a o viola, luîndu-i cinstea“.
(*Pe gînduri, după o scurtă pauză*). Cum l-aș putea
uita pe Michelet ? Mai ales acum ?

BĂLĂCEANU : Nicule, știi cît te frămîntă gîndul la soarta
țării. Știi cît ești de măcinat de dorul ei. Dar adu-ți
aminte tot de Michelet : „România — de la Traian
și pînă în zilele noastre — a rămas statornică în
geniul său originar. Popor născut pentru a suferi,
natura l-a înzestrat cu două daruri ce-l fac să dăi-
nuie..

BĂLCESCU (*preluînd*) : ...răbdarea și mlădierea care, impre-
ună, l-au ajutat ca, deși îngenunchiat, să-și înalțe
necontenit fruntea“...

BĂLĂCEANU (*dezlănțuit, ca de la o tribună*) : ...„Nu ase-
muiți această țară cu monumentele romane, ori cu
drumurile nesfîrșite ce-i brăzdează cuprinsul. Ci mai
curînd cu trainica și mlădioasa rezistență a digurilor
de nuiele, care înfruntă oceanul : dacă ar fi fost
de granit, le-ar fi smuls

Fondul acestei rezistențe nu stă în sumbra accep-
tare a răului, în tristul fanatism de pe celălalt

mal al Dunării, acea moarte a inimii a sterilizat lumea musulmană; nu, ci într-un principiu viu: dragostea îndărătnică pentru trecut, induioșătoarea iubire față de patria nefericită pe care, cu cât e mai chinată, cu atât o iubește mai mult. Românul nu părăsește niciodată, decît pentru a se întoarce la sînu-i". (Lui Bălcescu) Așa se va întîmpina și cu noi. Sînt sigur.

BĂLCESCU (*remontat*): Adevăr grăiască gura ta! (Cu mare admirație prietenească) Păcătosule... Aceeași memorie extraordinară. Și mai vorbeai de bătrînețe...

BĂLĂCEANU: Lasă că nici tu...

BĂLCESCU (*evitîndu-i privirea, face cîțiva pași spre fereastră*): Nu, Ioane. De ce să ne mințim? Eu nu mă sînt cel de altădată. Și nu cred că o să mai fi vreodată. Ceea ce-mi doresc acum, e doar un an de viață. Măcar un an... (*Zîbind amar*) Mă întreb adineauri ce înseamnă un secol în viața unei națiuni. Ai putea să mă întrebi, la rîndul tău, ce înseamnă un an în viața unui om. Mai nimic. Dar pentru mine ar însemna poate răgazul de a termina Istoria românilor sub Mihai Voevod Viteazul. Avem nevoie de această carte, spre a ne dovedi temeinicia drepturilor noastre istorice. Dar nu știu dacă voi avea răgazul s-o termin...

BĂLĂCEANU (*încercînd să evite o încurajare formală, chivează elegant*): „Cînd Dumnezeu dă o misiune, și puterea de a o împlini“.

BĂLCESCU (*Zîbind trist*): E adevărat. Dar nu e vorba numai de putere. (Cu patimă reținută) Ții minte, Ioane, atunci, în noaptea aceea, lîngă podul Simeriei, la Mureș, cînd ne temeam că oamenii lui Lüdgers ne pune mîna pe noi, tu, ca să-mi alungi gîndurile, m-ai rugat să-ți povestesc despre cartea mea închinată regelui Mihai. Și după ce m-ai ascultat m-ai întrebat de ce n-o scriu îndată.

BĂLĂCEANU: Și tu mi-ai răspuns cu cuvintele cronice rului: „Pentru asta, gîndul slobod și fără valuri trebuie să bubiăște. Că noi prăvim cumplite vremi și cumpețim mare pămîntului nostru și nouă“.

BĂLCESCU : La fel îți spun și acum : „Pentru asta, gândul slobod și fără valuri trebuiește”. Or, eu... Nu prea mai am timp...

BĂLĂCEANU : Ai înainte o viață !

BĂLCESCU : O viață ?

BĂLĂCEANU : Plus, veșnicia ! (*Schimbînd*) Ascultă, Nicule, scăparea nu e decît în tine. Slobozenia gândului — la fel.

BĂLCESCU : Ai dreptate. Dacă aș fi acasă, poate. Numai că noi, aici...

BĂLĂCEANU : Aici sîntem ca niște insule rătăcite, pierdute într-o mare indiferentă...

BĂLCESCU : Știi, de cînd am venit la Hyères mă plimb, adesea, după-amiaza, pe promontoriul dinspre golf. Uneori marea e furioasă, agitată. O privesc cum se repede, spumegînd, spre larguri, de crezi că de îndată va înghiți ca pe nimica micile insule ale căror țărături subțiri abia se mai zăresc, departe... Dar insulele rămîn întotdeauna acolo, deasupra valurilor spumegînde ce se năpustesc asupra-le. Pare miraculos. Dar nu e. Pentru că undeva, în adînc sub ape, insulele rămîn irainic legate de uscatul din care s-au născut. (*Scurtă pauză*). Poate așa e și cu noi...

BĂLĂCEANU : Negreșit. Uite, vorbeam de curînd, la Constantinopol și cu Ghica... Apropo, ți-a scris pe adresa mea două scrisori. Ți le-am adus. (*Le scoate din buzunar și i le întinde. Bălcescu, politician, nu le desface imediat.*) Și lui Ghica îi e dor de țară.

BĂLCESCU (*luminat*) : Bălăcenc, dorul nostru e semn bun. Asta înseamnă că România va exista. E orb cine n-o vede !

BĂLĂCEANU : Spune-mi, Nicule, te-ai gîndit ce vei face atunci, în acel timp fericit ?

BĂLCESCU : Atunci ? Atunci din inima mea va crește o floare. Roșie. (*Arătînd spre o superbă floare roșie, aflată într-o vază*) Ca asta.

Lumina se stinge, ținînd de greieri, apoi reflecțiile se reaprind pe terasă.

AUTOAREA : De fapt din acest moment, Bălcescu nu mai avea de trăit decît cîteva luni. Vedeți ? De-aici

trebuie să vină dramatismul. Din această cursă contra-cronometru

CUSTODELE : Și, mai departe ? Veți descrie în piesă toate momentele care au urmat ?

AUTOAREA : Nu. Vă propun acum să trecem peste acea iarnă cumplită, de suferință atroce, de la Hyères.

CUSTODELE : De ce ? (*Ironic*) Sensibilitatea dumneavoastră n-ar rezista unei asemenea încercări ?

AUTOAREA : Poate. Dar nu asta e motivul principal.

CUSTODELE : Oricum, aveți nevoie, cred eu, și de episoade mai dramatice. Au fost destule în acea iarnă. Vă amintiți ce scria la un moment dat Arăpila : „Medicii și medicamentele nu mai pot nimic“. O situație limită, deci. Dumneavoastră, dramaturgii, căutați și în obiceii asemenea situații.

AUTOAREA : Acesta ar fi un dramatism exterior. Bălcescu traversează, într-adevăr, o perioadă intens dramatică. Dar nu suferința fizică era aceea care crea dramatismul. Dramatismul venea, așa cum vă spuneam, din lupta disperată cu timpul, generată de dorința de a învinge, prin creație, moartea. De a birui, astfel, necantul. Și atunci...

CUSTODELE : Atunci ? Sper că nu vreți să acreditați imaginea unui Bălcescu veșnic june și fericit.

AUTOAREA : Nicidecum. Dar nici a unui Bălcescu prăbușit într-un infern biologic.

CUSTODELE : Dar a fost și el un om, ca noi toți ! Sigur că spuneți că formula „un ora între oameni“ vă pare genială. Credeți că zilele lui de suferință, că durile care-l devorau, nu trebuie să facă și ele parte din piesa dumneavoastră ? Credeți că toate acestea n-ar întregi portretul „adevărat“ pe care-l viciți ?

AUTOAREA : Nu ! (*Cu violență*) Nu mă interesează ! (*alt ton*) Nu mă interesează nici boala... (*Este erudită, cu gândul la suferințele lui Bălcescu o impresiune*) De aceea, tărada următoare va trebui să fie marcată de un crescendo care, de fapt, disimulează lupta emoția și cu lacrimă.) Nici tusea seacă, chinuitoare. Nici hemoptiziile... Nici punctele de foc aplicate în moduri pe coaste... Nici slăbiciunea cumplită.

paloarea cadaverică Nici broboanele de sudoare de pe frunte... (*Șoptit*). Nu mă interesează. Pe cine ar putea interesa cu adevărat toate acestea? De ce le-aș aduce pe scenă? Ca să demitizez? Ce? Și mai ales de ce? Avem atîta nevoie de miturile noastre sfinte...

USTODELE: Chiar și de un mit Bălcescu?

UTOAREA: Mai ales de un mit Bălcescu. Pentru că Bălcescu a devenit un mit abia după ce a fost, mai întîi, om. (*Cu fervoare*) Dar ăsta nu e un motiv să...

USTODELE: V-ați aprins. Mă tem că nu sînt un interlocutor prea potrivit pentru dialogul visat de dumneavoastră...

UTOAREA (*realizînd*): Vă rog să mă scuzați... (*Cu căldură*) Sînteți un partener de dialog excepțional. Cred că am avut o mare șansă cînd...

USTODELE (*sec*): Continuăm?

UTOAREA: Firește.

USTODELE (*ambiguu*): Cu ce?

UTOAREA: Cu o scenă greu de scris. (*După o pauză*). Nu știu cum aș putea pregăti episodul sosirii la Palermo. Mă gîndesc la dificultatea de a spulbera legenda falsă a sărăciei și mizeriei în care, chipurile, ar fi murit Bălcescu. Aș vrea să arăt că „Trinacria“, ultima reședință a lui Bălcescu, era, în epoca aceea, un splendid **hotel de lux**...

USTODELE: Fusesse construit de principele de Trabia, cu cîțiva ani în urmă, și concesionat genovezului Salvatore Ragusa. Aici poposea, în mod obișnuit, elita... Va trebui, deci, să explicați cum de a avut Bălcescu acces acolo.

UTOAREA: Cine ar mai putea-o spune astăzi cu certitudine? Cine?! Trebuie să avem mai întîi în vedere faptul că Bălcescu nu era complet lipsit de mijloace. Înainte de plecarea spre Sicilia, el împrumutase de la un bancher din Constantinopol o sumă importantă.

USTODELE: Avea și prieteni sicilienii, cunoscuți...

UTOAREA: De la Pera și de la Napoli îi ceruse lui Ghica scrisori de recomandare... Erau apoi relațiile subterane cu carbonarii, cu unele cercuri masonice. E greu de precizat azi cine anume l-a ajutat pe Bălcescu, cine i-a facilitat accesul la „Trinacria“. Ipoteza cea mai plauzibilă ar fi...

Lumina se stinge pe terasă. Reflectoarele mari luminează biroul lui Salvatore Ragusa, directorul hotelului „Alla Trinacria” din Palermo. Birou masiv din mahon, două fotolii elegante, un covor persan splendid. Pe birou — dosare, registre groase, o statueta a Madonei, un excepțional serviciu de scris, din onyx. Alături, pe un „secretaire”, un sfeșnic purit, cu o luminare groasă, stinsă acum. Pe perete — o pendulă. Alături, într-o nișă secretă, incastrată în zid, se află un seif nu prea mare, dar solid. Ușa lui, deschisă acum, are o grosime apreciabilă. Se vede că aici e locul unde Ragusa își depozitează valorile. E în amurg. Umbrele înserării învăluie totul într-un vâl transparent încă, dar ușor misterios. Ragusa e în picioare, lângă birou. E un bărbat de 50—55 ani. Înfașurarea lui e deopotrivă a unui om de afaceri și a unui brigand. Uscățiv, cu o privire neliniștită, lunecoasă, și cu un nas subțire, ușor acvilin, seamănă cu o pasăre de pradă. La aprinderea luminii, el tocmai pune într-un săculeț mic, de piele, niște monezi de aur.

RAGUSA (numărînd): Nouă sute nouăzeci și șapte... și și nouă... O mie! Nu e rău... (E satisfăcut. Leagă săculețul la gură, apoi îl ia, împreună cu alte cîteva, aflate pe birou, și se îndreaptă spre seif. Bătăie ușă. Ragusa se oprește o clipă, strîngînd săculețul la piept. Mină îngrijorată. Așcunde repede săculețul în seif, îl încuie și bagă cheia în buzunar. Bătăie în ușă se repetă) Chi è là? Tu sei, Enrico?

O VOCE (baritonal): Deschideți, signore...

RAGUSA (neliniștit): Momento! (Merge la scria, aprinde sfeșnicul, scoate dintr-un sertar un pistol și-l vîră în haină, apoi se-ndreaptă spre ușă. Trage zăvorul și întredeschide, numai atît cît permite lăncișorul siguranță, ridică sfeșnicul la înălțimea feței și e mirat. Mîinează curios chipul oaspetelui neașteptat) Pe cine căutați?

VOCEA : Pe dumneavoastră, signor Ragusa. Vin din partea lui Don Quintiano...

RAGUSA : O ! Onorevole Don Quintiano ! (*Dînd la o parte lanțul și deschizînd larg ușa*) Dar de ce n-ați spus așa de la început, signore ? Poftiți. Entrate !

MASSARO (*intrînd*) : Buona sera... (*E înalt, îmbrăcat cu o pelerină neagră și o pălărie mare, cu boruri largi, trasă pe ochi*).

RAGUSA : Buona sera, signor... signor... (*Îi întinde mina.*)

MASSARO : (*laconic, descoperindu-se*) : Massaro... (*Se face că nu observă mina întinsă a lui Ragusa.*)

RAGUSA (*renunțînd să mai dea mina*) : Buona sera, signor Massaro... Luați loc. (*Pune sfeșnicul pe birou și-l invită pe musafir, cu un gest de silită politețe, să ia loc.*)

MASSARO (*rămîne în picioare*) : Vă caut de aproape două ceasuri, signor Ragusa... Nici sîmbătă seara nu stați acasă ?

RAGUSA : Sînt atîtea de făcut, signore, atîtea griji... Hotelul ăsta blestemat îmi aduce numai necazuri. Treburile merg atît de prost toamna aceasta... Cred că în curînd am să dau faliment...

MASSARO (*zîmbet „subțire“*) : Nu vă faceți griji, signor Ragusa. Am motive temeinice să cred că nu se va întîmpla așa...

RAGUSA (*invitîndu-l din nou*) : Dar luați loc, signor Massaro, luați loc, vă rog, și spuneți-mi ce vă aduce la mine. Sînt om de afaceri și nu sînt obișnuit cu introducerile prea lungi...

MASSARO (*așezîndu-se*) : Nici eu... (*Rămîn cîteva clipe în expectativă*) Signor Ragusa, vă amintiți, probabil, că, acum cîteva săptămîni, ați primit o scrisoare de amenințare...

RAGUSA (*speriat*) : Da, signore... Mai bine să nu ne amintim de asta... Ce spaimă am tras...

MASSARO : I-ați vorbit despre temerile dumneavoastră lui Don Quintiano... Și i-ați cerut sprijinul... Vreau să spun protecția...

RAGUSA (*neștiînd încă unde vrea să ajungă celălalt*) : E adevărat...

MASSARO : După cum vedeți, nici un fir de păr nu s-a clintit din capul dumneavoastră... (și nici nu se va clinti, cîtă vreme Don Quintiano va dori asta...

RAGUSA (*ușurat, se închină*): Oh! Madona să mă
în pază!

MASSARO (*sec*): Vă au în pază oameni mai siguri, sig
Ragusa. Și aflați mai aproape de dumneavoastră
cît Madona... Să n-aveți nici o teamă...

RAGUSA: Vă mulțumesc, signore... Cu ce vă pot fi
folos?

MASSARO: Signor Ragusa, mîine sosește la Palermo
porul „Ercolano“...

RAGUSA: Știu, signore, vine de la Napoli. Îl aștept
pe un pom de Crăciun...

MASSARO: Îl așteptați? De ce?

RAGUSA: Poate va aduce și ceva turiști mai de soi...
cerile, v-am spus, îmi merg prost, foarte prost
ultima vreme. Sezonul s-a terminat, iar vremea
păcătoasă nu promite o toamnă prea bogată în
riști. Așa că...

MASSARO (*întrerupîndu-l*): Signor Ragusa! N-am v
aici să ascult povești...

RAGUSA: Iertați-mă, signore! Vă ascult cu toată aten

MASSARO: Vă spuneam că mîine, duminică, 17 octo
brie, sosește, venind de la Napoli, vasul „Ercolan
comandat de signor Miceli...

RAGUSA: O! Il vecchio capitano!... Ne cunoaștem br
E, ca și mine, genovez...

MASSARO: Perfect. Cu „Ercolano“ călătorește un om
care Don Quintiano se interesează în cel mai în
grad. Se numește Niccolo Balcesco. Este propriet
de fel din Vallachia. Vine de la Constantinopol, p
Malta. Deși tînăr, este un om de mare valoa
O speranță politică, nu numai a țării sale, ci a E
ropei... Din nefericire, este foarte suferind de p
mîni. Este, de altfel, motivul pentru care se slă
lește temporar la Palermo, în speranța că clima no
tră va reuși ce n-au izbutit, pînă acum, doctorii. D
pentru ca lucrul acesta să devină posibil, el a
nevoie de condiții cu totul excepționale. Va loc
deci, în cea mai bună cameră a acestui hotel. E
dorința expresă a lui Don Quintiano...

RAGUSA: Prea bine, signor Massaro. Nimic mai simp
Îi voi pune la dispoziție o cameră chiar în an
unde, acum opt ani, a locuit regele Bavariei...

MASSARO (sec) : Nu ! Nu acolo.

RAGUSA : De ce ? Este aripa cea mai elegantă. Un confort desăvârșit.

MASSARO : Poate. Dar nu pentru omul nostru. V-am spus : este bolnav. Or, acolo, mai ales toamna, suflă groaznic „Maestro“. O să-i dați o cameră luminoasă, călduroasă, ferită de vînt și curenți ,cu vedere spre Conca d'Oro...

RAGUSA (docil) : Prea bine, signor Massaro... Voi face întocmai cum spuneți... Din acest moment camera nr. 26 îi stă la dispoziție...

MASSARO : Îi veți acorda o îngrijire deosebită. Va avea permanent la dispoziție un servitor. Un om destoinic, care să vorbească cît mai puțin...

RAGUSA : Am un asemenea om, demn de toată încrederea. Se numește Tomasso Mollone.

MASSARO : În ordine. Dacă oaspetele dumneavoastră va avea nevoie de un medic, chemați-l pe doctorul Decio Battaglia. Pe nimeni altcineva.

RAGUSA : Am înțeles, signore...

MASSARO : Iar pentru orice problemă de natură juridică sau diplomatică îl veți informa pe domnul Caccia, consulul otoman la Palermo. (Se ridică) Deocamdată, domnul Balcesco nu are asupra sa prea mulți bani. Va primi însă, în curînd, o sumă importantă. Pînă atunci dorim să nu fie sîcîit cu întrebări legate de această chestiune. Nu știu dacă am fost destul de clar...

RAGUSA : Cît se poate de clar, signor Massaro.

MASSARO : Foarte bine. (Scoate o pungă de sub pelerină) Don Quintiano vă trimite un mic aconto la nota de plată a domnului Balcesco. (Î-o aruncă, iar Ragusa o prinde din zbor) Sper să ne revedem curînd, signor Ragusa...

RAGUSA : Cu cea mai mare plăcere, signor Massaro. Ori-cînd sînteți binevenit la „Trinacria“...

MASSARO : A ! Încă ceva : dacă totuși, în ciuda îngrijirilor, boala va evolua, iar sănătatea prietenului nostru va ajunge într-un stadiu care să nu mai îngăduie

nici o speranță, apălați neîntârziat la un preot. Iți
mați-l pe părintele Andreas Cuccia, parohul bisericii
Sfântul Nicolae al grecilor.

RAGUSA : Dar noi aparținem de parohia Balsa, signore!

MASSARO : Domnul Balcesco este ortodox...

RAGUSA : Am înțeles, signore ! Voi face întotdeauna
mi-ați spus.

MASSARO : Perfect. Și discreție totală. Altfel... Altfel
va afla că Don Quintiano și-a luat mâna de pe
"nacia" și de pe directorul său. Și atunci... (Strălucește
lumina din sfeșnicul de pe birou).

RAGUSA (*speriat*) : Oh, nu ! Signore ! Nu glumiți cu
crucerile astea...

MASSARO : Nu glumesc. Și sper că înțelegeți bine
signor Ragusa... Don Quintiano nu agreează
deedele Mafiei. Dar, ca orice bun sicilian, știe ce
aceea „vendetta“...

RAGUSA : Voi fi tăcut ca un mormânt.

MASSARO : Excelentă idee ! Buona notte, signor Ragusa
(Iese).

RAGUSA (*aprehensiv*) : A rivederci, signore... (Rămân
cu privirea pe ușa care se închide încet în urechile
lui Massaro. Apoi aleargă, pune zăvorul și lanțul
siguranță și se așează la birou. Desface punga prin
și-și golește conținutul. Zornăit de bani. Pe fața
se citește încântarea. Dar starea de extaz nu durează
decît cîteva clipe. Treptat, neliniștea începe să
insinueze în suflet. Privirea îi alunecă, de pe birou
în gol, într-un punct indecis, marcîndu-i îngrijorarea.)

(Lumina se stinge)

CORTINA

A C T U L I I

La ridicarea cortinei spoturile luminează din nou măsuta și fotoliile de pe terasă. Țîrîit de greeri. Custodele și Autoarea stau, ca și mai înainte, în fotolii.

CUSTODELE (*după o pauză, în care a fumat tăcut*): Da... Ipoteza dvs. privitoare la circumstanțele care i-au putut facilita lui Bălcescu accesul la „Trinacria“ pare verosimilă... În orice caz, adevărul documentar nu este trădat. Dar cine credeți că era acest Massaro? Un om influent, desigur. Dar cine, totuși?

AUTOAREA: Nu știu. Numele lui apare pe un singur document...

CUSTODELE (*Scoțînd din dosar o fotocopie*): Chitanța pentru plata taxei de înmormîntare la „Cappuccini“...

AUTOAREA: Da. Massaro este cel care a plătit „clemosina“ — taxa de 12 tari — la cimitir... Să fi fost unui din cei cărora le scrisese Ghica?

CUSTODELE: Nu e exclus. Sau poate că era un prieten mai vechi al lui Bălcescu...

AUTOAREA: Sau o cunoștință din 1847, cînd mai fusese la Palermo, împreună cu Alecsandri și Elena Negri...

CUSTODELE: Mie mi se pare mai probabil că Massaro nu era decît un intermediar... Nu uitați că Bălcescu avea

relații cu cele mai reprezentative vîrfuri politice europene ale epocii. În 1850, la Londra...

Lumina scade și se stinge, apoi se aprinde în scenă, dezvăluind printr-o ușă un salon intim, acasă la doamna Milner-Gibson. Ambianță elegantă, lipsită de ostentație, totuși. O canapea, câteva fotolii, o măsută joasă, pe care se află platouri cu gustări și pahare cu băutură. Un candelabru „stil”, un covor, sau alte elemente ale acestui interior trebuie să sugereze fără echivoc nu numai epoca, ci și condiția socială superioară a gazdelor.

Cînd se aprinde lumina, Bălcescu se află în picioare, în prim-plan, cu un pahar în mînă. Nu bea. E preocupat, ușor crispat, într-o așteptare în care se poate distinge chiar și o vagă undă de încordare. Prin ușa deschisă, care dă într-un living room pe care-l bănuim spațios, răzbate rumoarea specifică unei reuniuni mondene: hohote de ris, frînturi de replici, clinchet de pahare, muzică. După câteva clipe, în salon intră, precipitată, doamna Milner-Gibson. E o femeie încă tînră, frumoasă, distinsă, îmbrăcată cu deosebit bun-gust. Suride satisfăcută cînd dă cu ochii de Bălcescu.

DOAMNA MILNER-GIBSON: Vai, domnule Bălcescu, m-a dat emoții. Am crezut că nu v-ați simțit bine la așezare și că ați plecat...

BĂLCESCU: Fără să-mi iau rămas bun? Să știți că așa ceva nu se obișnuiește nici măcar pe malurile Dunării, milady Gibson...

DOAMNA MILNER-GIBSON (parînd): Oh! Dunărea! Domnule Cobden o numea adineauri Mississippi-ul Europei. Este prietenul nostru comun, domnul Mazzini, înai vorbea despre un proiect vizînd unirea micilor state dunărene, întru scopul de a scădea puterea și de a pune capăt la otrăvitoarea otrăvire a Europei printr-o uniune potrivită opresiunii marilor puteri. (Apropiindu-se) Nu dau seama că atmosfera acestei petreceri nu este foarte...

te potrivită cu sensibilitatea dvs. latină, domnule Bălcescu, dar...

BĂLCESCU: Doamnă Gibson, aici, la Londra — ca pretutindeni, de altfel; eu nu sînt decît un ostaş în slujba patriei mele. Iar ostaşii rămîn ostaşi în orice condiţii. De astă dată, însă, din fericire, atmosfera este cît se poate de agreabilă. Iar prezenţa dumneavoastră dă un plus de farmec acestei reuniuni. (*Îi sărută mîna*).

DOAMNA MILNER-GIBSON (*temele*): Sînteţi amabil. Observ cu plăcere că pe malurile aceluia Mississippi european cresc bărbaţi a căror distincţie de spirit poate face să pălească pînă şi celebra noastră politeţe englezească (*În glumă, cochetînd*) Rămîne de văzut dacă această conduită mondenă ireproşabilă izvorăşte din nişte sentimente reale...

BĂLCESCU: Sîntem un popor sentimental, doamnă. Dar această realitate ne face şi foarte prudenţi. Şi e firesc să fie așa. O parte din erorile noastre, politice şi istorice, s-ar putea explica, într-o oarecare măsură şi prin acest exces de sentimentalism...

DOAMNA MILNER-GIBSON: Iarăşi, politica, istoria... Oare sînt singurele substantive feminine care vă interesează?

BĂLCESCU: Nu. Sper că, făcîndu-vă această confidenţă, nu-mi veţi cere să vă divulg şi alte detalii...

DOAMNA MILNER-GIBSON: O, nu! Englezii sînt discreţi. Mai ales la acest capitol...

BĂLCESCU: Vă asigur că şi românii sînt cel puţin la fel de discreţi, la toate capitolele. Iar, în ce mă priveşte, discreţia se impune, mai ales în casa unui parlamentar atît de cunoscut şi de influent, cum este domnul Thomas Milner-Gibson, distinsul dumneavoastră soţ...

DOAMNA MILNER-GIBSON: Sper că nu numai stima pe care i-o purtaţi (*Ironic*) „distinsului meu soţ” v-a făcut să acceptaţi invitaţia de a participa la acest five o'clock...

BĂLCESCU: O, nu! Fiţi sigură de asta. (*Cu o ambiguitate voită*) Mai sînt şi alte motive...

DOAMNA MILNER-GIBSON: Nu-ntreb care anume, pentru a nu vă pune în situaţia neplăcută de a refuza să-mi răspundeţi, iar pe mine în aceea şi mai neplăcută de a mă preface că nu mă afectează acest refuz...

BĂLCESCU : Vă mulțumesc Mai ales că nici nu sînt sigur că v-aș fi putut, într-adevăr, refuza...

În salon intră Mehmet Ali Pașa. E un bărbat brunet, robust, în jur de 45 de ani. Poartă un costum elegant, european, iar pe cap un nostim les roșu.

MEHMET-ALI : Stimată doamnă Gibson, sper că nu v-ați cunoscut aici pentru că regretați imprudenta de a-mi promis următorul vals...

DOAMNA MILNER-GIBSON : Nici gând, domnule Ali. Înțeleg cum calitatea mea de gazdă presupune și alte plăceri și obligații...

MEHMET-ALI (*observîndu-l, surprins, pe Bălcescu*) : Bună seara, domnule Bălcescu! (*Bălcescu se înclină ușor.*)

DOAMNA MILNER-GIBSON (*uimită*) : Vă cunoașteți?

BĂLCESCU : Am avut plăcerea să-l cunosc pe domnul ambasador Mehmet Ali Pașa, acum cîteva zile...

MEHMET-ALI (*diplomat*) : Plăcerea a fost reciprocă...

DOAMNA MILNER-GIBSON : Dacă nu mă înșel, e pentru prima dată, în istoria modernă, cînd Turcia și Valahia stau față-n față nu pe poziții ostile, ci — după cum se pare — destul de amicale. Mă bucur că sînt martor privilegiat al acestui eveniment deosebit...

BĂLCESCU : Doamnă Gibson, cu riscul de a vă răpi bucuria privilegiului de care vorbeați adineauri, trebuie să vă mărturisesc că nu este primul nostru dialog amical...

DOAMNA MILNER-GIBSON : Adevărat? Cum așa?

MEHMET-ALI (*zîmbind*) : Necunoscute sînt căile lui Allah! (*Explicînd*) Avem prieteni comuni...

BĂLCESCU : Nu este singura explicație...

MEHMET-ALI : Desigur... Țările române și Turcia au nu numai mai prieteni, ci și dușmani comuni. Unii din ei doresc să-și întindă hotarul pînă pe Dunăre...

BĂLCESCU : Cea mai sigură măsură pentru prevenirea unor asemenea eventualități, nedorită, după cît înțeleg, este înalta Poartă, ar fi, după opinia mea, constituirea unui stat român unitar și independent.

MEHMET-ALI : Poale. Dar pînă atunci? Apropo, dacă nu mă înșeală memoria, domnule Bălcescu, un cronicar al dumneavoastră — al cărui nume, spre regretul meu, îmi scapă, momentan — relatează un fapt istoric care mi se pare semnificativ. (*Doamnei Gibson*) Se spune că cel mai ilustru voevod moldovean al tuturor timpurilor, Ștefan cel Mare, aflîndu-se pe patul de moarte, și-a sfătuit fiul să ducă o politică alături de noi, și nu de o altă mare putere. Ne socotea mai înțelepți (*Zîmbind*) Trebuie să recunosc că avea geniu politic...

BĂLCESCU (*prompt*) : Și militar...

MEHMET-ALI (*sesizînd aluzia*) : Firește. Numai că vremurile s-au schimbat. Trecutul, oricît de glorios, nu mai poate răspunde decît parțial la întrebările prezentului.

BĂLCESCU : E adevărat. De fapt întrebările la care vă referați se pot reduce la una singură : cum rezolvăm problemele litigioase? În spiritul trecutului, apelînd la tun, sau pe calea tratativelor, adică privind înainte? În ce mă privește, cred că, în epoca noastră, diplomația, politica, în general, trebuie făcute în primul rînd cu fața spre viitor...

MEHMET-ALI : Împărtășesc întru totul opinia dumneavoastră, domnule Bălcescu. De altfel, din cîte știu, tocmaia asta, încearcă să facă, la Istanbul, prietenul nostru comun, domnul Ghica...

DOAMNA MILNER-GIBSON : Domnilor, domnilor! Nu sîntem la o recepție diplomatică, pentru numele lui Dumnezeu... Mai sînt și eu pe aici. Chiar nu credeți că merit și eu puțină atenție?

MEHMET-ALI : Iertare, miss Gibson. Mea culpa! (*Din living răzbat acordurile unui vals*) Sper, totuși, că nu v-am supărat atît de tare, încît să-mi refuzați acest vals...

DOAMNA MILNER-GIBSON (*zîbind aprobativ*) : Destinul gazdelor e să facă totul pentru mulțumirea oaspeților. (*Lui Bălcescu*) Domnule Bălcescu, regret că trebuie să părăsesc compania dumneavoastră atît de agreabilă. Sînt, de altfel, convinsă că n-o să rămîneți prea multă vreme singur. Domnul Richard Cobden vă căuta. Astă seară n-a fost deloc zgîrcit la capitolul whisky. Sper că o să vă amuze puțin. (*Se întoarce spre Mehmet-Ali. acesta îi oferă, curtenitor, brațul și se îndreaptă amîndoi spre încăperea alăturată*).

În ușă a apărut Cobden, ușor grizat. E un bărbat rotoloi, de 50 de ani, cu o privire ironică și inteligentă. Poartă favorii. Pe vestă se distinge lanțul gros, de aur, al unui ceas de buzunar. După ce l-a salutat ceremonios pe cei doi, Cobden se uită cam lung și cam insistent în urma doamnei Gibson.

COBDEN (*bine dispus*): Good evening, mister Bălcescu. Să gur, singurel? Trebuie să înțeleg că lady Gibson face să reizbucnească ostilitățile între imperiul otoman și Țara românească?

BĂLCESCU (*pe zîmbet*): Puțin probabil, domnule Cobden. altfel, în relațiile dintre noi și Turcia, Angliei i s-ar printrivi, după părerea mea, un cu totul alt rol...

COBDEN: Depinde dacă va putea sau va vrea să și-l asume... (*Se apropie de măsuță, ia un păhărel, vine lângă Bălcescu, îl ridică în semn de salut și-l golește lămurător*) Și pînă atunci? Tratați cu turcii? Nu vă știți tuiesc. (*Se așează într-un fotoliu, aprinde un trabuc*) Turcii sînt lași și corupți. Cu ei nu se poate trata serios. (*Îl invită cu un gest pe Bălcescu să se așeze*) Acesta ia loc pe fotoliul de alături).

BĂLCESCU: Atunci? Ar trebui să tratăm, poate, cu rușii?

COBDEN: Rușii nu sînt ei interesați să trateze

BĂLCESCU: De ce n-ar fi?

COBDEN: Pentru că tratativele nu le-ar aduce nici un avantaj. (*Golește un alt pahar*).

BĂLCESCU: Sînt curios dacă ați raționa la fel și atunci cînd Anglia ar fi ocupată de Rusia.

COBDEN: E o ipoteză exclusă.

BĂLCESCU: Să admitem. Și atunci, noi ce ar trebui să facem?

COBDEN: Eu, ca și dumneavoastră, domnule Bălcescu, sînt un om de opoziție. Întrebarea s-ar cuveni adresată, mai degrabă, lui Palmerston. Sau — dacă n-aveți acces la el — lordului Dudley Stuart, cu care știu că sînteți în bune relații. Apropo, din pură curiozitate: ce sprijin concret v-a promis Stuart? Puteți conta pe discreția mea.

BĂLCESCU: M-a încredințat că va face o moțiune în Camera Comunelor, pentru Principate, în sensul cererilor exprimate de mine în memoriul pe care vi l-am dat zilele trecute.

COBDEN: Bun. E un punct cîștigat. Felicitări! Dar, între noi fie vorba, să știi că, angajîndu-se în acest sens, Stuart nu riscă nimic. Palmerston însuși mi-a declarat că regretă că n-a protestat acum doi ani, cînd Principatele au fost ocupate. Ah, să nu uit — am dat unui prieten de la „Daily-News“ articolul dumneavoastră. O să apară.

BĂLCESCU: Vă mulțumesc. Și vă rog să nu-mi luați în nume de rău profit de ocazie să vă solicit și eu un răspuns confidențial. Lord Stuart e de părere că ar fi bine să știm de pe acum dacă dumneavoastră veți fi alături de el în problema moțiunii de care v-am vorbit.

COBDEN (satisfăcut): Aha! Bătrînul începe să-și dea seama că am devenit o forță peste care nu se poate trece. Fiți fără grijă. În această chestiune n-am să-i fac opoziție. Deși, în materie de politică externă, principiul meu e non-intervenția.

BĂLCESCU: Nu e numai al dumneavoastră. E și al nostru și al tuturor popoarelor. Numai că, după părerea mea, nu e destul ca acest principiu să fie enunțat de o mare putere. Ea trebuie să încerce să le determine și pe celelalte să-l respecte.

COBDEN (sec): În ce scop?! Actele politice urmăresc întotdeauna un scop. De ce ar încerca Anglia să impună Rusiei, sau Austriei, sau Turciei principiul non-intervenției?

BĂLCESCU: Pentru păstrarea unui anumit echilibru politic în Europa, să zicem...

COBDEN: Echilibrul politic?! Puah! Asta e o nerozie a diplomaților. Știți ce asigură, într-adevăr, echilibrul politic? Forța militară a marilor puteri. Restul e literatură di-

plomatică. Apă de ploaie. Echilibrul politic european. O gogoriță! Chiar cu rușii la Constantinopol echilibrul european nu va fi tulburat prea mult. Cu flota noastră stăpânind Dardanalele, totul va fi ca mai înainte.

BĂLCESCU: Domnule Cobden, nu țin să vă contrazic cu președintele. Dar dumneavoastră discutați exclusiv din punct de vedere al Angliei, care e o mare putere. Eu aș discuta din punct de vedere al unei țări care nu e o mare putere. Dar care aș discuta — și cu siguranță că, în viitor, va da într-o măsură mai mare — Europei și lumii valori spirituale de prim rang. Sînt fiul unui popor care a plătit cu îndelungă suferință și cu neînchipuite jertfe dreptul la o existență liberă. Nu credeți că a asigura acestui popor dreptul sacru de a-și alege liber destinul istoric — pentru oricare mare putere — nu numai o chestiune de echilibru politic, ci și de umanism?

COBDEN: Umanism? Cine se mai gîndește astăzi la umanism atunci cînd face politică, domnule Bălcescu? Poate că mai Louis Blanc și socialiștii lui... Dar, deocîndă cel puțin, ei nu dispun încă de capacitatea de a și pune un asemenea punct de vedere. Așa că... Ascultați-mă pe mine, domnule Bălcescu, forța nu e sensibilă decît la forță. Cei slabi... (*Vrea să spună „trebuie să se mpace cu situația asta“*)

BĂLCESCU: Nu știu dacă cinismul e cea mai recomandabilă atitudine politică...

COBDEN: Nu e cinism, domnule Bălcescu. O să vă cereți vingeți.

BĂLCESCU: Uitați că cei slabi pot să se unească și să cîștige o forță, tocmai prin alianța lor...

COBDEN: Da. Asta, da. Dar să știți că, chiar și o asemenea alianță, nu e prea simplu de realizat. Iar demersurile pentru înfăptuirea ei trebuiesc întreprinse cu o mare prudență. (*După o scurtă pauză, în care a mai gîlțit puțin*) Și nu prin intermediul guvernelor, se-nțelege. De la guverne nu trebuie să vă așteptați la mare lucru. Trebuie folosite alte căi. Și alte mijloace. Fără să le neglijați, desigur, pe cele diplomatice. Dar în primul rînd trebuie unite aceste opoziții tinere, care fără îndoială — reprezintă viitorul Europei răsăritice. Și nu numai al ei.

BĂLCESCU : Împărtășiți, deci, ideile lui Mazzini.

OBDEN (*mirat*) : Astea sînt și ideile lui ? (*Acceptînd*) Se poate. Nu-l simpatizez în mod deosebit. Dar, cum sîntem în casa doamnei Gibson, care-i e prietenă, n-am să-l vorbesc acum de rău. (*Reluînd*) Unirea opozițiilor, domnule Bălcescu. Asta e marea dumneavoastră șansă !

BĂLCESCU : De ce numai a opozițiilor și nu a popoarelor ?

OBDEN : Domnule Bălcescu, să fim realști. Pînă atunci, mai e. Uniți, deocamdată, opozițiile tinere, sensibile la curentele proaspete de idei care adie în Europa. Merită să-ncercați. Aveți toate calitățile care vă pot ajuta să reușiți.

BĂLCESCU : Vă mulțumesc. Chiar dacă e doar o apreciere de circumstanță...

OBDEN : Nu. Nu e de circumstanță. (*Bea. Apoi, sub imperiul unei ciudate dorințe de confesiune*) După atîta whisky, cred că-mi pot îngădui și eu cîteva clipe de sentimentalism latin. Să știți, domnule Bălcescu, că vă simpatizez sincer. Pe dumneavoastră și poporul căruia îi aparțineți. Vă simpatizez din mai multe motive (*Enumerînd pe degete*). Unu : pentru că ați rezistat atîtea secole tuturor celor care au încercat, într-un fel sau altul, să vă deznaționalizeze. Îmi plac cei care rezistă. Doi : vă simpatizez și pentru ceea ce văd că încercați să faceți acum, pentru iscusința voastră politică. Nu e ușor să faci politică, atunci cînd ești așezat în coasta celor mari și puternici, care știu că ești însăși cheia care poate închide sau deschide poarta spre Orient. Trei : vă simpatizez pentru că voi — cu încăpățînarea voastră de a rămîne voi înșivă — puteți încurca socotelile tuturor celor ce visează imperii de la Baltica, la Adriatica, spre a domina Mediterana și a stăpîni, astfel, Europa. Și, în sfîrșit, vă simpatizez pentru că, deși vă numărați printre cele mai vechi nații din Europa, ați rămas tineri în spirit.

BĂLCESCU : Trebuie să-nțeleg că și dumneavoastră credeți, împreună cu noi, că viitorul va fi generos cu românii ?

OBDEN : Incontestabil ! Aveți vitalitate. E drept că deocamdată sînteți încă romantici, încă sentimentali, dar astea sînt boli ale adolescenței politice a popoarelor. Cu timpul, vă veți maturiza. Și dacă, într-adevăr, aveți ce

spune lumii — și s-ar părea că aveți — veți ajunge nu numai să vă exprimați răspicat opțiunile politice europene, ci și să vă faceți ascultați și ur-

BĂLCESCU : Ne acordați, deci, șansa ca, într-un viitor mult sau mai puțin previzibil, să devenim o mare țară ?

COBDEN : Nu exclud această posibilitate.

BĂLCESCU : Ei bine, domnule Cobden, fiți sigur că, chiar în această eventualitate, noi românii, nu vom fi niciodată, ca argument politic, forța. Vom fi respectați pentru autoritatea noastră morală. Pentru perfectă concordanță între principii și respectarea lor neabătută în viața politică.

COBDEN : Atunci poate că însăși bătrâna noastră Anglia avea câte ceva de învățat de la voi. (*Ridicându-se*) Le pun să ciocnim un pahar pentru viitoarea colaborare anglo-română în ceea ce privește asigurarea echilibrului european.

BĂLCESCU (*cu un zîmbet*) : Cu plăcere. (*Se ridică și el*) Nu știam că, atunci, noi doi s-ar putea să nu mai fim față...

COBDEN (*ia de pe mäsută două păhărele. Li întinde unul Bălcescu*) : Poate. Dar, deși oarecum neașteptată, sentința noastră nu va trece totuși chiar neobservată asigur. (*Ciocnesc. Beau*).

Lumina scade și se stinge. Se aprind spoturile pe terasă.

AUTOAREA : Deci, după părerea dumneavoastră, Massaro nu fi fost un trimis al prietenilor politici ai lui Bălcescu, care, prin poziția lor, puteau să-i faciliteze accesul oriunde.

CUSTODELE : Întocmai.

AUTOAREA : Dar dacă... (*Ezită*)

CUSTODELE : Dacă ?

AUTOAREA : Dacă Massaro era un emisar al lojei „Athenes des Etrangers” din Paris, din care, alături de Paul Bataillard, făceau parte și o serie de revoluționari români.

CUSTODELE (*după o pauză*) : Nu e exclus... Deși, în privința asta, e riscant să construim ipoteze, cîtă vreme arhivele lojei n-au fost cercetate temeinic...

AUTOAREA : Oricum, dincolo de ipotezele privind identitatea celui, sau celor care l-au ajutat pe Bălcescu pe durata ultimului său popas palermitan, săi reținem faptele, atestate de documente incontestabile : Bălcescu a locuit la unul din cele mai luxoase hoteluri din Palermo ; a avut un servitor ; a beneficiat de serviciile unui medic ; a fost asistat, în ultimele clipe ale vieții, de un preot și de consulul otoman ; gazetele din Napoli și din Palermo i-au anunțat sosirea, și mai apoi, decesul.

CUSTODELE : Da. În ciuda unor dificultăți materiale de moment, el nu a murit, totuși, ca un anonim... Ultimele lui clipe...

AUTOAREA : M-am gândit adesea la ultimele lui clipe... La tot ce i-a putut întuneca sufletul... Și lucrul cel mai îngrozitor mi s-a părut singurătatea. Adînca lui singurătate, prevestind parcă neantul în care avea să se topească peste puțin timp...

Spoaturile de pe terasă se sting, scâzînd treptat. Cînd lumina crește în scenă, sîntem în camera lui Bălcescu de la „Trinacria”. Ambianță elegantă : două ferestre mari, cu perdele albe, fine, și draperii de pluș ; un pat, acoperit cu o cuvertură galbenă ; un lavoar elegant, cu oglindă ovală ; un dulap, de asemenea cu oglindă, avînd deasupra o poliță plină cu cărți. Într-un colț — un cutăr mare de căldătorie. Pe un scaun — o valiză elegantă a lui Bălcescu. Pe el, deocamdată, nu îl vedem, deși prezența îl este anunțată, încă înainte de a se face lumină, de o tuse uscată, rea, chinuitoare. Apoi, în sfîrșit, îl zărim. Stă la masă, aplecat asupra unui manuscris. E îmbrăcat într-o haină de casă dintr-un material gros, moale, cu revere de atlas. Gîtul îi este înfășurat într-un iular colorat, de lînă, care contrastează cu paloarea feței sale osoase și consumate. Jos, pe podea, legînd solid cu sîrmă o lădiță nu prea mare, se află servitorul lui, Tomasso Mollone, un bărbat scund, de 50—55 de ani, cu figură bonomă.

BĂLCESCU (*pune de o parte până cu care a scris și ia de pe măsută trăistuța dată de Zinca. Scoate din ea strachina și, după ce o examinează îndelung, o mângâie încet cu palma. Emoția îl covârșește. Acces de tuse. Se liniștește într-un târziu, epuizat.*) Doamne! Când începe tusea asta oribilă mi se pare că însuși sufletul mi se va scurge, lăsându-mă pustiu. Boala e mai sprintenă decât mine. Mă tem că n-o voi putea întrece în iuteală, așa cum speram anul trecut. Măcar de aș putea să isprăvesc istoria marelui Mihai. (*Nervos*) Și Ghica nu-mi trimite o dată Cronica lui Ureche. Și nici istoria lui Șelanichi. (*scrie câteva rânduri, dar se oprește, epuizat.*) Tomasso!

TOMASSO (*lăsând lucrul, îndatoritor*): Si, signor Niccolo...

BĂLCESCU: O fi venit poșta?

TOMASSO: Poșta? Un momento, signor Niccolo. Mă duc să văd. (*Iese*).

BĂLCESCU: Am ajuns să aștept batelul de poștă, ca pe însăși speranța vindecării... Și de fiecare dată zadarnic. Tița tace. Nu-mi scrie, Bazil la fel. Și Arăpilă... Și Bălăceanu... Și Maria... De ce? De ce? Da, măcar ea de ce nu-mi scrie? M-au uitat cu toții? Ori, poate, s-au împăcat cu gândul? Într-un fel, au dreptate... Se pare că nu mai e nimic de făcut... Numai doctorul Battaglia îmi zîmbește încurajator, de fiecare dată, și mă asigură că totul merge perfect... Sărmanul! (*Din nou — acces de tuse. Într-un târziu se liniștește și reîncepe să scrie. Reintră Tomasso. Se oprește lângă ușă stinjenit*) Ce-i Tomasso? Iarăși nimic? Niente?

TOMASSO (*gest de ciudă, de milă și de neputință*): Niente, signor Niccolo! Niente... (*Se așază lângă lădiță și-și revizuieste lucrul, cu un fel de îndârjire în care, se vede bine vrea să-și descarce amărăciunea. După câteva clipe se uită pe turiș la Bălcescu și-l vede privind trist în gol. Ezită, apoi îl strigă încet*) Signor Niccolo! (*Acesta, însă, nu-l aude. El strigă puțin mai tare*) Signor Niccolo!

BĂLCESCU (*tresărind ușor*): Ce e, Tomasso?

TOMASSO: Vreți să jucăm o partidă de șah?

BĂLCESCU (*zîmbet trist*): Șah? Nu, Tomasso... Șahul mă în-
tristează. Mereu aceiași regi, siliți la mișcări mărunte,
aceleași regine plimbărețe și atotputernice... Și mereu
rele aceiași pionii care nu pot face nimic, fiindcă voind
de acțiune nu e a lor. O altă mână îi conduce... (*Lui Te*

masso) Poate mai lîrziu, Tomasso... (Tomasso reia lucrul, Bălcescu se apucă iar de scris. Trec așa cîteva clipe. Apoi Bălcescu se oprește și, cu o anumită solemnitate, scrie vizibil pe foaie, cu cifre romane: XXXIII) Am ajuns la capitolul treizeci și trei, Tomasso... E vîrsta mea... Ce va urma? Oare totul se va încheia aici?

TOMASSO (a terminat lucrul. Bate cu palma lemnul): Fînito! (Bălcescu tresare, îl privește pe Tomasso speriat. Acesta îi arată cu un zîmbet bonom iadața ambalată.) Fînito, signore...

BĂLCESCU (paloare cadaverică): Doamne! (Își acoperă rața cu palmele.)

Lumina se stinge. Se reaprind sploturile pe terasă. Totul este neschimbat. Senzație de noapte caldă de vară. Țîriit de greieri.

CUSTODELE: Da... Finalul n-a fost lipsit de tragism.

AUTOAREA: Dar nu de un tragism spectaculos, de suprafață, ci de unul adînc, crîncen, tocmai pentru că nu se exprima în aspecte banale, ale existenței materiale, ci se consuma într-un spațiu profund al conștiinței...

CUSTODELE: Și mai departe? Cum intenționați să înfățișați în piesă toate cîte au urmat?

AUTOAREA: Făcînd un salt de 11 ani, peste timp. Pornind de la revelațiile pe care le-a produs cercelarea profesorului ieșan Nicolae Ionescu, la Palermo, pe urmele lui Bălcescu...

CUSTODELE: Salvatore Ragusa, proprietarul „Trinactiei” trăia încă...

AUTOAREA: Întîlnirea lui Ragusa cu Ionescu va fi o scenă importantă a piesei mele.

Lumina scade pe terasă, apoi se stinge. Cînd se aprind reflectoarele mari, sîntem în cunoscutul birou al lui Ragusa de la „Trinactia”. Aproape nimic nu s-a schimbat. Doar Ragusa a mai îmbătrînit, deși se ține încă bine, la cei peste 60 de ani. Deocamdată se află la birou. Scrie niște socotele într-un registru. Bătăi în ușă.

RAGUSA (de la birou, lără să ridice privirea din registru):
Entrate! (Ușa se deschide încet și, în cadrul ei apare
profesorul N. Ionescu — 43 de ani, elegant, distins.
Poartă barbison și ochelari cu rame de aur.)

N. IONESCU: Buona sera... Signor Ragusa?

RAGUSA: Si, Ragusa (Se ridică) Cu cine am onoarea? (Ii in-
tinde mâna)

N. IONESCU: Professore Ionesco...

RAGUSA (strângându-i mâna): Ragusa, Siete stramiero?

N. IONESCU: Si, Signor Ragusa. Vin de departe...

RAGUSA: Ma parlate bene l'italiano. Sono felice di cunoscer
la... Accomodarsi... (Ii oferă, cu un gest, un lotoliu.)
Despre ce este vorba?

N. IONESCU (așezându-se): Domnule Ragusa, probabil că
bănuți ce mă aduce la dumneavoastră...

RAGUSA: Nu. Doriți, probabil, o cameră. Sau, poate, un a-
partament întreg. Am unul cu vedere splendidă spre
Conca d'Oro — 13 piaștri pe zi. Pentru un om de fi-
nuta și condiția dumneavoastră, prețul e o nimică
toată...

N. IONESCU: Domnule Ragusa, din păcate nu voi locui la
„Trinacria“. De altfel intenționez să nu rămân prea
mult la Palermo. Vin de departe, tocmai din Princi-
patele Unite...

RAGUSA (tresărind): Vreți să spuneți că veniți din Valachia?

N. IONESCU: Da. De la București... Sînt trimis să aflu ră-
mășițele pămîntesti ale răposatului nostru compatriot
Nicolae Bălcescu, Niccolo Balcesco, mort în exil aici
la Palermo, și să le duc în țară... Sîntem informați că
Bălcescu — unul din marii noștri oameni politici, un
însemnat istoric și scriitor, un înflăcărat patriot — și-a
aflat sfîrșitul în hotelul dumneavoastră, în noiembrie
1852.

RAGUSA (pălind): Balcesco, spuneți... Balcesco... (Ca și cum
căuta prin memorie) Nu-mi aduc aminte... (Insinuanț
Veniți din partea lui Don...

N. IONESCU (scoțînd cîteva documente, pe care le pune pe
masă) Din partea guvernului Principatelor Unite, au-
torizat de însuși domnișorul nostru și cu aprobarea au-
torităților dumneavoastră...

RAGUSA (desumflat): Da... Firește... Sigur... (Examinează
gîtiv documentele) Numai că au trecut atîția ani

atunci, signore... Cine ar mai putea să-și aducă precis aminte de un nume său altul... (*Zimbet silit*) Pe la noi au trecut mii de călători...

N. IONESCU: Domnule Ragusa, sîntem dispuși să prețuim cum se cuvine faptul că aveți o memorie bună... (*Scoate din buzunar un plic și-l așează pe birou.*)

RAGUSA (*lucire de satisfacție în ochi*): Firește că am să fac tot ce pot pentru dumneavoastră... Firește... În toamna lui 1852, spuneți? Balcesco... Balcesco... Parcă mi-aduc aminte... (*Ca și cum atunci ar descoperi adevărul*) E-adevărat, signor professore! Compatriotul dumneavoastră a locuit în hotelul nostru...

N. IONESCU: Aveți, într-adevăr, o memorie bună, domnule Ragusa... (*Împinge spre el plicul.*)

RAGUSA (*trage plicul, îl întredeschide, evaluînd rapid conținutul. Pare satisfăcut*) Un moment, să verificăm... (*Scoate din birou un registru gros, îl răsfoiește*) Da... Am găsit... Balcesco... A sosit în hotelul nostru la 17 octombrie 1852... (*Urmărind cu degetul rubricile din registru*) Venise cu vaporul din Malta, via Napoli (*Abandonînd registrul*) A! Acum mi-amintesc bine... Era într-o stare a sănătății foarte critică... După cîteva zile a trebuit să chem medicul, pe domnul Decio Battaqlia, care a venit să-l consulte, după aceea, de mai multe ori. Dar totul a fost zadarnic, signor profesore... (*Mină îndurerată, ipocrită*) Păcat... Mare păcat... În ce mă privește, am făcut tot ce-am putut, deși răposatul nu-mi achitase nici un șfant, spunînd că așteaptă o polițe din străinătate... Dar polița întîrzia, iar starea lui ajunsese disperată... În fine, în ziua de... (*privește în registru*)... 29 noiembrie 1852, văzînd că viața sa era pe sfîrșite...

*Lumina din biroul lui Ragusa scade și se stinge
După cîteva clipe, reflectoarele dezvăluie privirii
camera lui Bălcescu de la „Trinacria”.*

Zi mohorîtă de noiembrie... Ploaie și vînt...

*Bălcescu, epuizat de boală și de suferință,
zace aproape fără cunoștință în pat, rezemat de
două perne înalte. Figura lui iradiază o lumină
hierarchicală și o superioară împăcare cu destinul*

Tomasso îl veghează. Din când în când botnavul geme înfundat. Tuse seacă. La un moment dat se sufocă, respirația i se oprește pentru câteva clipe, apoi reîncepe, gâfâit, șuierat. În sfârșit, se liniștește. Se pare că a adormit. Tomasso se ridică tăcut, merge ușor pînă la dulap, ia o luminare, vine în vîrfurile picioarelor pînă lîngă pat, o așează într-un pahar aflat pe noptieră, apoi pune între ele și pat un vraf de cărți, spre a o ascunde de privirea lui Bălcescu. În sfârșit, cu mari precauțiuni o aprinde, închinîndu-se pe furis.

TOMASSO : Ajută-i, Santa Madona, să treacă ușor pragul spre lumea de dincolo...

BĂLCESCU (*fără să deschidă ochii*) : Ce-i, Tomasso ? Ai pierdut și tu orice speranță ? (*Tomasso nu sesizează că lui i se adresează vorbele lui Bălcescu. Acesta deschide ochii.*) Cred că ai dreptate...

TOMASSO : Doriți ceva, signor Niccolo ?

BĂLCESCU (*lieărare de zîmbet obosit*) : Niente, Tomasso. Grazie... (*Închide ochii la loc.*)

Ploaia în geam... Vaierul vîntului... După ce o vreme, ușa se deschide intempestiv și în cameră intră Ragusa, însoțit de consulul otoman Caccia. Tomasso se ridică, respectuos, și se retrage într-un colț.

RAGUSA : Poftiți, domnule consul... Iertați-mă că v-am deranjat pe o vreme ca asta, dar... (*Arată spre Bălcescu care n-a deschis ochii.*)... Vedeti și dumneavoastră situația nu mai suportă nici o amîinare...

CACCIA (*impresionat*) : Mda... Se pare că așa stau lucrurile...

RAGUSA : ...Așa că sper că mă veți scuza...

CACCIA : Mai încapе vorbă, signor Ragusa ? Doar aceasta una din datoriile mele. Domnul Bălcescu a călătorit

pînă aici cu pașaport turcesc, ca supus al marelui imperiu otoman. Deci...

RAGUSA (*scoțînd o hîrtie*): Acesta este inventarul lucrurilor sale.

CACCIA: Foarte bine. Trebuie inclus în testament.

RAGUSA: Bineînțeles, bineînțeles, signor Caccia. Nu vreau să am nici o neplăcere cu cei care vor veni mîine-poimîine să se intereseze de lucrurile domnului Bălcescu. Se pare că are destui prieteni...

CACCIA: Să începem, deci, domnule Ragusa. Luați loc la masă și scrieți: „Subsemnatul, declar că posed...” În continuare copiați inventarul bunurilor aparținînd domnului Bălcescu. (*Ragusa pune loaia cu inventarul aiături și începe să copieze. Consulul se apropie de pat.*)

BĂLCESCU (*deschide, în sfîrșit, ochii*): Bine ați venit, domnule Caccia... Luați loc...

CACCIA (*înaintează, spre pat, se așază pe scaunul pe care stătuse Tomasso*) Bună ziua, domnule Bălcescu. Cum vă simțiți?

BĂLCESCU (*același zîmbet resemnat*): Cum mă simt? „Ne-mărginirea strînsă-ntre ploape / Mă minte cu un petec de pămînt...” Nu știu unde am citit versurile astea, domnule consul, dar ele exprimă exact starea mea de acum... (*Inchide ochii.*)

CACCIA: Domnule Bălcescu... (*Speriat*) Domnule Bălcescu!

BĂLCESCU (*calm, lără să deschisă ochii*): Vorbiți, domnule Caccia. Vă aud... Încă...

CACCIA: Domnule Bălcescu... Se pare că starea sănătății dumneavoastră nu este prea... prea înfloritoare, ca să mă exprim astfel... Vreau să spun că probabil va fi nevoie să vă internați într-un spital, sau... în sfîrșit, cum veți crede de cuviință. Bineînțeles că, în acest caz, nu veți putea duce cu dumneavoastră toate lucrurile care vă aparțin. De aceea ne-am gîndit să facem un mic inventar al lor, pentru ca să nu se piardă ceva..

BĂLCESCU (*la fel*): Inventar, spuneți? De ce să nu vorbim deschis, domnule Caccia? Din cîte știu eu, un asemenea act se numește, de obicei, testament. (*Deschide ochii*) N-am nimic împotrivă.

CACCIA (*lui Ragusa*): Ați terminat, domnule Ragusa?

RAGUSA: Si, signor Caccia.

CACCIA : Cititi, vă rog, cu voce tare. (*Bălcescu închide iar ochii.*)

RAGUSA (*citind*) : „Subscrisul declar că posed un geamantan de piele cu haine uzate și anume : trei jachete, două perechi de pantaloni, opt veste, două haine de casă trei cravate cu un ac de argint, artistic lucrat, reprezentând un papagal, patrusprezece cămăși, nouă șterhare de pînză, șase batiste de mătase, cinci flanele, o pereche de ghete de postav de bumbac, nouă șervete de bumbac, patrusprezece gulere, patru pantaloni de vară, șase fețe de pernă, două perne, o culie căptușită cu catifea de culoare roșu închis, cu un joc de șah de fildeș chinezesc”...

CACCIA : Lista e exactă, domnule Bălcescu ?

BĂLCESCU (*în continuare cu ochii închiși, face doar un semn afirmativ din cap.*)

CACCIA : A mai rămas ceva nementionat ?

BĂLCESCU (*gest cu mîna la cele două lădițe de lînjă par ambalate de Tomasso.*)

CACCIA : Lădițele ? Ce se află în ele ?

BĂLCESCU : Hîrtii, lucrări privitoare la studiul istoriei... Diferite cărți... (*Deschizînd ochii*) Aș ține, foarte mult să nu se piardă și să fie predate domnului Ion Ghica, sau cui se va prezenta din partea lui...

CACCIA : Vom proceda întocmai, domnule Bălcescu (*Lui Ragusa*) Scrieți, domnule Ragusa : „mai multe pachete cu hîrtii conținînd lucrări privitoare la studiul istoriei, apărînd diferite cărți în două lădițe sigilate...”

RAGUSA (*scriind*) : ...cărți în două lă-di-te...

TOMASSO (*venind din colț cu o cutie de carton și două pălării*) : Și astea, signore...

CACCIA (*dictînd*) : Două pălării, una de călătorie, o cutie de... (*Lui Tomasso*) Cu ? (*Tomasso deschide, scoate un tec de loi, înalță din umeri.*)

BĂLCESCU : Catalogul cărților...

CACCIA (*lui Ragusa*) : O cutie cu catalogul cărților... A scris ? Bun. Adăugați, vă rog, dorința expresă a domnului Bălcescu. (*Dictează*) Aceste obiecte... (*Lui Ragusa*) care a rămas pe gînduri) Aceste obiecte... (*Ragusa scrie*) Aceste obiecte se vor da domnului Giovanni Ghica, sau cui se va prezenta din partea lui...

RAGUSA : ...Din partea lui...

Lumina se stinge. Când se reaprinde, sîntem iarăși în biroul lui Ragusa, de la „Trinacria”. Nicolae Ionescu este foarte impresionat.

RAGUSA (*continuînd povestirea*): Între timp, a venit și preotul de la biserica San Nicolo dei Greci, părintele Andreas Cuccia. În fața consulului și a preotului, signor Bălcescu a declarat că n-are asupra sa decît 30 de franci în dinari și a semnat testamentul. Peste o oră a murit în brațele preotului. A doua zi, l-am înmormîntat... (*Ipo-crit*) Fie-i țărîna ușoară... (*Își face, cu gesturi solemne, semnul crucii. Apoi, sec*) Cei treizeci de franci i-a luat consulul, pentru cheltuieli de înmormîntare.

N IONESCU (*impresionat*): La cît se ridică suma cu care răposatul v-a rămas dator?

RAGUSA: No, signore, nu mai e nimic de plată. Eu sînt un om cinstit. După cîteva zile, consulul mi-a plătit toate cele datorate, inclusiv datoria către doctor și cheltuielile pentru medicamente. După o vreme, tot dumnealui mi-a spus să fac o ladă mare, pentru lucrurile ce aparținuseră răposatului și care fuseseră puse într-o cameră sigilată de consul. Am confecționat lada și — după ridicarea sigiliului — am pus în ea toate lucrurile ce aparținuseră domnului Bălcescu și le-am expediat fratelui acestuia, la Paris. Consulul mi-a promis că o să-mi deconteze cheltuielile pentru confecționarea lăzii și pentru expediție. Dar probabil că a uitat...

N. IONESCU: Vom regla toate conturile răposatului, signor Ragusa. De vreme ce sînt aici...

RAGUSA: Prea bine, signor professore, prea bine... E vorba de circa 17 franci. Eu, să știți, nu sînt un om avid de bani, dar, vedeți dumneavoastră, în vremurile astea grele, merou sub amenințarea falimentului, orice sumă, cît de mică, contează... Așa că...

N. IONESCU: E limpede, signor Ragusa. (*Scote o bancnotă*) Poftiți... Presupun că lada și cheltuielile de expediție nu depășeau această sumă...

RAGUSA: O, nu, signore... Siateți generos... Molto grazie...

*Lumina se stinge. Se reaprind spoturile pe terasă.
Tărit de greieri. Aceași atmosferă tensionată,
întărită de dramatismul evocării.*

AUTOAREA : Ragusa nu i-a povestit lui Nicolae Ionescu totul. I-a prezentat doar varianta care-i convenea...

CUSTODELE : Bineînțeles. Nici n-ar fi putut. O relatare completă a faptelor l-ar fi demascat. I-ar fi trădat rapacitatea, neomenia... Documentele probează că scopul pentru care Ragusa l-a adus pe consul la căpățiul muntelui nu era doar acela de a asista la inventarierea bunurilor acestuia...

AUTOAREA : A fost episodul cel mai tragic, legat de finalul lui Bălcescu. Așa mi se pare...

CUSTODELE : Și mie...

AUTOAREA : Ce se va fi petrecut atunci în sufletul omului atât de sensibil și de pur care a fost Bălcescu?

CUSTODELE : Cine ar mai putea-o spune acum, după atât amar de vreme? Tot ce putem face sînt simple presupuneri.

AUTOAREA (pe gânduri) : Simple presupuneri...

Lumina se stinge. Apoi proiectoarele luminesc din nou camera lui Bălcescu, de la „Trinacria”. Bălcescu, consulul, Ragusa și Tomasso se află pe locurile unde i-a prins finalul povestirii lui Ragusa.

RAGUSA (citind) : „Aceste obiecte se vor da domnului Giovanni Ghica, sau cui se va prezenta din partea lui...”

CACCIA : Perfect. Aduceți hîrtia domnului Bălcescu, s-o scrie...

RAGUSA (ridicîndu-se) : Știți... Ar mai fi de pus la niște amănunte... E vorba de sumele pe care mîndrește domnul Bălcescu pentru ultima perioadă a șederii sale la „Trinacria”. Ne-am învoit la doi pe zi, masă și casă. Or, de o lună încoace...

CACCIA (*lui Bălcescu*): E adevărat, domnule Bălcescu? (*Încuviințare mută la acesta*) Atunci... (*Lui Ragusa*) Atunci, adăugați, domnule Ragusa... (*Ragusa trece iar la masă*) Mai declar că sînt dator... sînt dator... domnului Salvatore Ragusa, hotelierul „Trinacriei” ...o lună de locuință și mîncare, a doi piaștri pe zi, așa cum ne-am învoit...

RAGUSA (*scriind*): ...„așa cum ne-am învoit”... (*Apoi, revendicativ*) Domnule consul, asta afară de alte cheltuieli, neprevăzute inițial, fiindcă, vedeți dumneavoastră, datorită bolii domnului Bălcescu, saltelele, plapuma, cearșafurile, cuverturile și altele, vor trebui arse. Tacimurile, vesela, cămile, paharele de care s-a servit vor trebui distruse. Or, asta costă... Sînt bani, domnule consul, nu glumă. Așa că ar trebui și ele evaluate...

CACCIA (*sec*): La ce sumă?

RAGUSA: Pe puțin la 50 de piaștri, dar, fiind situația financiară... hm... nu prea prosperă a domnului Bălcescu, să zicem... 40 de piaștri...

CACCIA (*se uită la Bălcescu. Acesta, cu un gest obosit, îi face semn să scrie*) Înțeleg că sînteți de acord cu suma? (*Semn afirmativ la Bălcescu*) Atunci să consemnăm și acest lucru. (*Lui Ragusa*) Cum am zis acolo?

RAGUSA (*citind*): ...„o lună de locuință și mîncare, a doi piaștri pe zi, așa cum ne-am învoit...”

CACCIA (*reluînd*): ...„așa cum ne-am învoit”... (*Gest: „scrie!”*) ...afară de alte cheltuieli extraordinare. (*Ragusa scrie grăbit și conștilncios*) Mai declar că voiesc ca numitul Ragusa să fie despăgubit și cu suma de 40 piaștri...

RAGUSA (*scriind*): 40 piaștri...

CACCIA (*continuînd*): ...„reprezentînd indemnitatea pentru lucrurile pe care va trebui să le distrugă sau să le ardă din cauza bolii mele”. Mai e ceva? A mai rămas vreun obiect netrecut în inventar? (*Bălcescu — vag gest extenuat: „De unde să știu eu?”*).

TOMASSO: O, da, signore, a rămas. Sigur că a rămas. Ceasul și hani. (*Merge lîngă pat și trage sertarul noptierei, scoțînd de acolo ceasu! și o pungă. Ragusa îl fulgeră cu o privire ucigătoare*).

BĂLCESCU (*deschide ochii și îl privește cu căldură pe Tomasso*) Ce rost mai are, Tomasso? Acum e totuna. (*Îi dau lacrimile. Acces de tuse.*)

TOMASSO (*îi aduce repede o cană*): Beți, signor Niccolò! Lapte cald. O să vă facă bine... (*Bălcescu bea și cade din nou pe pernă, extenuat.*)

CACCIA (*după o pauză*): Scrieți, domnule Ragusa. (*Se apropie de Tomasso și studiază ceasul, apoi numără banii*) Un ceasornic de argint fără lanț și piaștri... șase zece și cinci.

RAGUSA (*după ce a scris*): Oh, signor Consul, era să uit! Nici vizitele doctorului Decio Battaglia n-au fost plătite. Cincisprezece piaștri...

CACCIA (*privire la Bălcescu, dar acesta nu reacționează*) Nici un fel. (*Lui Ragusa*) Adăugați: „Declar că sînt dator doctorului Decio Battaglia cincisprezece piaștri pentru vizite făcute mie...”

BĂLCESCU (*deschide ochii mari și, cu un efort suprem, dictează lui Ragusa*) „Apoi... lui Tomasso Molles servitor, trei piaștri și jumătate... (*Ragusa se uită întrebător la Consul. Acesta îi face semn să scrie, iar el execută prompt*) ...iar pe lângă aceasta... șase piaștri milostenie... servitorilor de la hotel”. (*Capul îi cade epuizat, pe pernă. Tuse slabă.*)

CACCIA (*lui Ragusa*): Dați-i-l să-l semneze. Altfel va fi târziu.

RAGUSA (*vine lângă pat, cu hîrtia și pana*) Semnați, signor Niccolò!

BĂLCESCU (*întinde mina, ia pana și, fără să mai citească, semnează în josul foii*) Amin!

Lumina se stinge. Se aprind iarăși sputurile de pe terasă. Tîrlitul greierilor umple noaptea. Autoarea a aprins o nouă țigară. Trage cîteva fumuri, cu gîndul încă departe, apoi reia dialogul.

AUTOAREA: Probabil că foarte multe lucruri au rămas afara povestirii lui Ragusa. Profesorul Ionescu nu e aflat, poate, niciodată. Sau, poate, le-a reconstituit.

ei, ca și noi, abia mai târziu, după ce a primit din mîna consulului Caccia testamentul lui Bălcescu și l-a studiat..

CUSTODELE : Poate... În orice caz, documentul este tulburător. Și, în plus, probează un lucru deosebit de important : înlătură fără drept de apel supoziția că Bălcescu a murit ca un anonim. Într-o neagră mizerie... Singur, bolnav și cu sufletul sfîrșiat — da ! În mizerie, însă — nu ! În ciuda dificultăților materiale de moment.

AUTOAREA : A știut oare lucrul acesta profesorul Neculai Ionescu ? Sau, măcar, l-a bănuț ?

CUSTODELE : Puțin probabil. Șocul produs de dezvăluirile incomplete ale lui Ragusa i-au distras atenția de la acest aspect, care s-ar fi putut dovedi covîrșitor de important pentru cercetările lui..

AUTOAREA : Era zguduit de cele aflate. Și încă nu primise lovitura de grație..

Spoiturile se sting. Terasa se scufundă în întuneric. Se aprinde lumina în biroul lui Ragusa. Acesta și profesorul Ionescu sînt în poziția în care i-am lăsat la finalul discuției lor.

RAGUSA (*luînd bancnota și vîrînd-o în buzunar*) : Sinteți generos... Vă mulțumesc.

N. IONESCU : Înțeleg, deci, domnule Ragusa, că, în chestiunea datoriilor defunctului, nu mai există între noi probleme în suspensie..

RAGUSA : Absolut nici una, domnule profesor.

N. IONESCU : În cazul, acesta aș avea o singură rugămințe : ați putea să mă însoțiți pînă la mormîntul lui ?

RAGUSA (*pălînd*) : La mormînt ? (*Încurcat*) Vedeți... Mormînt e un fel de-a spune. E cam impropriu să numim mormînt acea.. acea.. groapă comună.

N. IONESCU (*ridicîndu-se*) : Groapă comună ? Desigur, glumiți, domnule. Poate e vorba de o confuzie. (*Ragusa tace încurcat*) Poate ați uitat. S-au scurs unsprezece ani de-atunci.

RAGUSA (*fără să-i privească*) : Regret, domnule profesor, nu e vorba de nici o confuzie. Compatriotul dumneavoastră

a fost înmormîntat într-o groapă comună în cimitirul Mînăstirii călugărilor cappuccini.

Acord muzical ca un țipăt scurt, răscolitor. Lumina se stinge. Se aprind din nou reflectoarele pe terasă. Țîrlit de greieri. Aceeași atmosferă tensionată, înflorată de dramatismul evocării.

CUSTODELE : Nu era ușor de suportat șocul unei asemenea vești năucitoare...

AUTOAREA : V-ați gîndit vreodată cum va fi explicat Ragusa faptul că lui Bălcescu nu i s-a rezervat un mormînt individual ?

CUSTODELE : Se puteau fabrica fel de fel de explicații. Poate că a spus că n-a participat la înmormîntare, fiind reținut de afaceri urgente. Sau pentru că era bolnav ori plecat din localitate. Avea pregătite, cu siguranță, mai multe variante...

AUTOAREA : Sau poate că a invocat, iarăși, lipsa banilor.

CUSTODELE : Totuși, Ionescu nu s-a încrezut în varianta gropii comune lansată de Ragusa, deși acesta o susținuse și într-o declarație scrisă.

AUTOAREA : Bietul Ionescu ! Mi-l închipui, îndurerat și ținut de rătăcirile printr-un oraș străin, ajungînd într-un târziu, la Mînăstirea Cappuccinilor și încercînd să afle acolo detalii...

Lumina de pe terasă scade și se stinge. Un reflector luminează intrarea Mînăstirii Cappuccinilor. O poartă masivă de lemn, ferecată în fier forjat și solid incastrată în zidul de piatră ce înconjoară mînăstirea. În dreapta — o bancă, improvizată dintr-o scîndură groasă, bătută în piroane pe doi țărushi groși înfiți în pămînt. Deasupra băncii, legat de o tijă care trece prin tocul porții, alintă lanțul unui clopoțel de avertizare. E în amurg. Se aud vag ecourile unei melodii religioase. Călugării sînt la slujba de seară. Din stînga apare profeso-

rul Ionescu. Este abătut, preocupat. Ajunge în fața porții. Încearcă zăvorul. E încuiat. Bate în poartă de câteva ori. Nici un răspuns. Merge la bancă și se așază pe ea, ostenit. Își scoate pălăria și își șterge cu o batistă mare, albă, sudoarea de pe frunte. Își pune apoi pălăria la loc, pe cap, și privește în jur. Liniște. În sfârșit, observă lanțul și trage de câteva ori de el. Sunet îndepărtat de clopoțel. După o vreme se aude zgomot de pași călcând pe dalele de piatră și, în corpul masiv al ușii, se deschide o ferestruică, pînă atunci invizibilă. În dreptunghiul ei apare figura ascetică a unui călugăr.

Fra MARIO : Cine e? (*Îl observă pe Ionescu*) Pe cine căutați?

IONESCU : Bună seara! Îl caut pe padre Pietro.

Fra MARIO : E la slujbă. Veniți mîine dimineată. (*Vrea să închidă fereastra.*)

IONESCU (*disperat*): Vă rog! Nu plecați! (*Călugărul îl privește sever. El schimbă tonul*) Vin de departe. Am neapărată nevoie de padre Pietro. Vă rog, foarte mult. căutați-l. Nu cunosc pe nimeni aici.

Fra MARIO (*privire circumspectă, sfredelitoare, apoi decizie scurtă*): Așteptați. Am să încerc. (*Închide ferestruica.*)

IONESCU : Mulțumesc. (*Revine la bancă, se așază, scoate din portșigaret o țigară, vrea s-o aprindă, apoi realizează că fumatul ar fi nepotrivit într-o asemenea ambianță și renunță. Scoate ceasul din buzunarul vestei și privește îndelung, apoi îl pune la loc. Trec așa încă câteva secunde, apoi ferestruica din ușă se deschide din nou. În cadrul ei apare chipul unui călugăr bătrîn. E slab, cu fața încadrată de o barbă albă. În întreaga lui fizionomie, atrag în primul rînd atenția ochii sfredelitorii.*)

PĂRINTELE PIETRO : Pe mine mă căutați?

IONESCU (*ridicîndu-se*): Îl caut pe părintele Pietro.

PĂRINTELE PIETRO : Eu sînt părintele Pietro. Despre ce este vorba?

IONESCU (*venind lîngă ferestruică*): Am pentru dumneavoastră o scrisoare de la monseniorul Giacomo. Vă

rog s-o citiți. (O scoate din buzunarul interior al hainei și i-o dă.)

PĂRINTELE PIETRO (după ce parcurge repede cele câteva rânduri): Așteptați puțin... (Deschide poarta și, în slișit, iese afară. E înalt, impozant. Vine spre N. Ionescu, și îl binecuvîntează. Acesta se descoperă și-i sărută mîna. La invitația mută a preotului, se așază amîndoi pe bancă.) Așadar, veniți tocmai din Valahia, domnule profesor?

IONESCU: Da, părinte. Am de îndeplinit o misiune care nu suportă amînare...

PĂRINTELE PIETRO: Și monseniorul Giacomo crede că vă pot fi cu ceva de folos?

IONESCU: Desigur. (Pauză) Părinte, cu mai bine de zece ani în urmă, dumneavoastră erați director al acestei sfînte mînăstiri a fraților Cappuccini.

PĂRINTELE PIETRO: E adevărat, domnule profesor. Sînteli informat exact...

IONESCU: Părinte Pietro... În cimitirul acestei mînăstiri a fost îngropat un ilustru compatriot al meu — un mare istoric și scriitor... Se numea Nicolae Bălcescu... Niccolò Balcesco...

PĂRINTELE PIETRO: Numele nu-mi spune nimic... Cînd sînt aflat obștescul sfîrșit?

IONESCU: Acum unsprezece ani... La 29 noiembrie 1852.

PĂRINTELE PIETRO: Aici, la Palermo?

IONESCU: Da...

PĂRINTELE PIETRO: Era călugăr?

IONESCU: Nu.

PĂRINTELE PIETRO: Făcea parte dintre terțiarii lui Saverio Francesco?

IONESCU: Nu... Nu știu... Nu cred...

PĂRINTELE PIETRO: Avea, atunci, un titlu de noblete?

IONESCU: Nu. Era doar proprietar. Venise pentru îngrijirea sănătății subrezite de lupte, de suferință, de anii exilului...

PĂRINTELE PIETRO (revelație): Stați puțin... Ionescu spus?

IONESCU : Da.. Niccolo Balcesco..

PĂRINTELE PIETRO : A murit la „Trinacria“ ?

IONESCU (*febril, cu speranță*) : Da, părinte. La „Trinacria“, în ziua de 29 noiembrie 1852..

PĂRINTELE PIETRO : Îmi amintesc vag... (*Cu apropo*) Veniți din partea lui Don..

IONESCU (*grăbit*) : Sînt trimis de guvernul Principatelor Unite (*Scoate hîrțiile de acreditare*) Cu permisiunea autorităților dumneavoastră..

PĂRINTELE PIETRO (*desumflat*) : Da.. Firește... (*Văzînd hîrțiile*) Vă cred, nu e nevoie... (*Se ridică*) Compatriotul dumneavoastră a fost adus, într-adevăr, aici..

IONESCU : Aș putea să-i văd mormîntul ?

PĂRINTELE PIETRO : Mormîntul ? Poate vreți să spuneți „fossa comunna“..

IONESCU (*se ridică și el*) : Groapa comună ?

PĂRINTELE PIETRO : Exact.

IONESCU : Deci osemintele lui..

PĂRINTELE PIETRO : Sînt amestecate cu ale altor răposați întru Domnul. Cine le-ar mai putea recunoaște..

IONESCU (*covîrșit, alunecă iar pe bancă*) Groapa comună.. (*Cu o speranță încapățînată*) Bine, dar asta înseamnă că nu mai există nici o speranță ? Nici una ?

PĂRINTELE PIETRO : În ce sens, speranță ?

IONESCU : Că i-am putea afla osemintele..

PĂRINTELE PIETRO : Nici una. Absolut nici una. Îmi pare rău, dōmnule profesor, că nu vă pot fi de folos. Dealtfel, vă rog să mă iertați, dar trebuie să vă părăsesc. Frații călugări mă așteaptă la rușăciunea de seară. Domnul să vă aibă în pază ! (*Face în aer semnul crucii, reîntră în incinta mîndstirii și închide încet ușa în urma lui*).

IONESCU (*se ridică, aleargă spre poartă*) Părinte ! (*Își dă seama că insistența îi este inutilă, pentru că nimeni nu-l mai poate auzi. Se întoarce la bancă, se așază și rămîne tăcut cu bărbia sprijinită în palme, privind dezolat în gol. După o vreme, ca împins de un resort nevăzut, se ridică și scutură cu putere de cîteva ori lanțul clopoțelului. Foarte repede — semn că paznicul se afla chiar în spatele porții — ferestruica se deschide și în cadrul ei se ivește figura lui Fra Mario*).

Fra MARIO : Ce s-a întâmplat, domnule ? Părintele Pițreț
la rugăciune. A rugat să nu mai fie deranjat.

IONESCU (*stăpînindu-se*) : Aș vrea să văd groapa comună din
cimitir. Vă rog să mă duceți acolo. (*Călugărul rămîne
imobil*) Vă rog să deschideți. Altfel să știți că sun prin
mîine dimineață.

Fra MARIO : Așteptați puțin. (*Închide fereastra, deschide
poarta și iese în drum*) Dumneavoastră vă arde de
glumă ?

IONESCU : Deloc. Vreau să văd groapa comună. Am măcar
acest drept.

Fra MARIO : Firește, în fața lui Dumnezeu, toți avem aceleași
drepturi. Numai că, vedeți dumneavoastră, chiar și
numai apropierea de acea hidoasă groapă e din cauză
afară de dezagreabilă. Neconținut, jur-împrejurul e
adine miisme îngrozitoare, imposibil de suportat...

IONESCU : Nu e nimic. Oricum ar fi, vreau s-o văd !

Fra MARIO (*zîmbet iezuit*) : Prea bine, domnule, prea bine
eu n-am nimic împotriva. Dar, vedeți dumneavoastră
acum e seară... După apusul soarelui accesul străinilor
nu e permis în incinta mînăstirii, decît cu aprobarea
părintelui superior.

IONESCU : Vă rog să-l chemați pe superiorul conventului.

Fra MARIO (*același zîmbet de ipocrită bunăvoință*) : Îmi pare
nespus de rău, dar nu este aici. A ieșit, nu demult.

IONESCU : Atunci vă rog să-l chemați pe părintele gardian.
Vreau să văd registrul.

Fra MARIO : Ce registru ?

IONESCU : Condica de înregistrare a morților.

Fra MARIO : E zadarnic, domnule... Cine știe unde vor fi
registrele de atunci. Și credeți că ele păstrează numele
mele tuturor anonșimilor depuși în groapa comună ?
E o himeră, doar. Fiți realist, domnule...

IONESCU : Arătați-mi registrele ! Vreau să le văd ! Am
dreptul să le văd !

Fra MARIO (*impăciuitor*) : Aveți, domnule, aveți. (*Concesiv*
Numai că, să zicem că o să găsiți în registre numele
celui pe care îl căutați. Ei, și ? Ce dovedește asta
că a fost îngropat aici. Dar asta știți de pe acum.

V-a confirmat-o părintele Pietro. Ce poate dovedi, în plus, registrul ?

IONESCU : Poate că el conține vreo însemnare, vreo notiță, vreo schiță care să facă posibilă identificarea locului sau a osemintelor. Măcar osemintele lui să se odihnească în țărina patriei. Măcar atât.

Fra MARIO : Eu vă înțeleg, domnule, dar să știți că vă agitați inutil. Nu s-au făcut nici un fel de asemenea însemnări în registre. Și chiar dacă s-ar fi făcut, de atunci peste osemintele omului pe care-l căutați s-au depus alte și alte cadavre. Două-trei mii pe puțin...

IONESCU (*îngrozit*) : Cite ?

Fra MARIO (*zîmbet politicoș*) : Două-trei mii... (*N. Ionescu tace, covârșit*). Vedeți așadar, domnule, că vă necăjiți zadarnic. Nu e nimic de făcut.

IONESCU (*fără să-l audă*) : Două-trei mii...

Fra MARIO (*onctuos*) : Îmi pare foarte rău că nu vă pot fi de folos. Vă înțeleg durerea, dar, din nefericire, nu pot face nimic pentru dumneavoastră. În afară, poate, de rugăciunile pe care o să le înalț către cel atotputernic, pentru liniștirea și împăcarea sufletului dumneavoastră zbuciumat...

IONESCU (*cu un zîmbet amar*) : Liniștirea și împăcarea... (*Revoltat*) De liniște și de împăcare ar fi avut nevoie el. De liniște și de împăcare are nevoie sufletul lui, care rătăcește, poate, și azi tulburat prin spații, fiindcă țărina caldă care l-a adăpostit cîndva s-a risipit prin străini, cine știe unde... Blestemați să fie cei vinovați de asta ! Blestemați să fie cei care nu i-au îngăduit să-și afle sfîrșitul în pămîntul în care zăceau oasele străbunilor lui ! Blestemați să fie cei care l-au făcut să rătăcească pribeag prin lume, pe el, care și-a iubit patria mai mult decît oricare altul ! Și blestemați să fiți și voi — toți cei care, cu bună știință, împiedicați aflarea adevărului și îndreptarea acelei cumplite crime ! (*Se îndepărtează fără să-l mai privească pe călușăr*) Blestemați să fiți ! Blestemați ! (*Iese.*)

Fra MARIO : (își face semnul crucii, privește în urma lui Ionescu, înalță din umeri și intră în minăstire, trântind poarta și răsucind cu zgomot cheia în broască

Lumina se stinge. Țiruit de greieri. Apoi spoturile luminează terasa unde se află Autoarea și Custodele.

CUSTODELE (se ridică, își cuprinde fața în palme, ca și cum ar vrea să-și alunge oboseala) : S-a făcut târziu. Facem o pauză ?

AUTOAREA : N-ar fi rău. Mă simt, pareă, sfârșită. (Își apăsă ochii cu palmele.)

CUSTODELE : Să ieșim puțin. Pe aici... (Fac câțiva pași spre fundal, apoi se opresc) Vedeți ? Acolo, lângă clădirea Bălceștilor ar fi locul mormintului lui. De la vreme mi se întâmplă să-l văd, aeva, acolo. Uneori noaptea, îl visez...

AUTOAREA : Visați-l ! Dar visați-l cu patimă ! Cu disperare ! Până la urmă, toate visele frumoase ale oamenilor se împlinesc.

CORTINA

A C T U L I I I

La ridicarea cortinei scena este cufundată în întuneric. Undeva, departe, într-o zare incertă, se poate ghici, ca printr-un abur tremurat, licărireă mută și îndepărtată a stelelor. Țiriit de greieri. Apoi, un reflector, a cărui lumină crește treptat, decupează dîn întuneric silueta Autoarei și Custodelui, care revin din fundalul scenei spre rampă. Pășesc agale, încă sub imperiul emoției prilejuită de scurta lor plimbare nocturnă.

AUTOAREA : Aveți dreptate ! Locul mormîntului lui Bălcescu este aici, lîngă pădurea asta, unde liniștea vălurește străvezie, ca în marile temple...

CUSTODELE : Dar pentru ca visul acesta să poată deveni realitate, este nevoie ca mormîntul lui să existe undeva... Acolo... La Palermo.

AUTOAREA : Nu sînteți convins de asta ?

CUSTODELE : Poate că un astfel de mormînt a existat cîndva. Dar acum ? După atîția ani ?

AUTOAREA : Trebuie să credem cu disperare că există. Pînă la urmă nu se poate să nu-l găsim. Speranța cheamă realitatea. Nu știu unde am citit asta...

CUSTODELE : Și dacă, totuși, a fost aruncat într-o groapă comună ?

AUTOAREA : Un om ca el ? A cărui sosire și al cărui deces fuseseră anunțate în ziare ? Care fusese asistat în ultimele clipe de consulul otoman ? Putea el avea soarta oricărui anonim sărac ? Mi se pare, vorba lui Iorga, „extrem de improbabil“.

CUSTODELE : Dar ce interes ar fi avut Ragusa să ascundă adevărul ?

AUTOAREA : Poate că a făcut-o de teamă.

CUSTODELE Teamă ? De cine se putea teme Ragusa ?

AUTOAREA : Știu eu ? Poate că...

Lumina scade pe terasă și se stinge. După câteva clipe reflectoarele dezvăluie iarăși privirii camera lui Bălcescu de la „Trinacria“: Lucrurile lui nu se mai află aici. Dincolo de un glasvand opac, ce separă o parte a camerei de rest, se zărește o masă pe care este depus cadavrul lui Bălcescu, străjuit de o singură luminare aprinsă. Afară, vântul și ploaia șoptesc monoton. În cameră se învîrte, fără rost, profund îndurerat, doar Tomasso. Privește în jur cu tristețe. După câteva clipe, ușa se deschide și intră dezinvolt Ragusa.

RAGUSA : Tomasso, a mai venit cineva pe-aici ?

TOMASSO : Cine să mai vină, signore ? Doar consulul M-a pus să transport lucrurile lui Don Niccolò în camera de alături, a încuiat-o, a pus sigiliul și a plecat împreună cu părintele. De atunci n-a mai trecut nimeni pe aici. Cine să vină ? Don Niccolò, era atît de singur... Iar țara lui e atît de departe. *(Clatină din cap cu amărăciune, gata să izbucnească în plîns)*. Era un om atît de bun... Mare păcat !

RAGUSA : Ei, gata ! Ce atîta văicăreală ! S-a întîmplat ceea ce știam de la început c-o să se întîmple. Du-te mai bine în apartamentul din aripa veche și du-te principelui de Trabia niște lemne. Se plînge că-i e frig...

TOMASSO : Și signor Niccolò ?

RAGUSA : N-ai nici o grijă. N-o să-i fie urît, fără tine.
Hai, șterge-o ! (Tomasso se ridică și iese în tăcere.)

Rămas singur, Ragusa cotrobăie prin sertare, prin dulap, în speranța că va mai găsi ceva. E dezolat că n-a găsit nimic. Revine spre centrul camerei, obsedat de un gând. Deodată ușa e deschisă energic și în cameră intră un om îmbrăcat într-o pelerină neagră, cu gluga trasă pe ochi. Ragusa se trage un pas înapoi, speriat. Necunoscutul înaintează pînă la paravan, privește mortul citeva clipe în tăcere, apoi se întoarce, își dă gluga jos. Abia acum îl recunoaștem. E Massaro.

RAGUSA (recunoscîndu-l uimit, dar și puțin speriat, pe noul venit) : Dumneavoastră ?

MASSARO (sec, fără să-l privească) : Exact.

RAGUSA : (fisticit) : Eu, știți...

MASSARO : Știu !

RAGUSA : Am făcut tot ce am putut...

MASSARO : Inclusiv umflarea notei de plată...

RAGUSA (umil) : Signor Massaro...

MASSARO : Bine, bine, să lăsăm asta. Fii atent. Miine omul acesta va fi înmormîntat așa cum se cuvine.

RAGUSA : Bineînțeles. Dar nu va fi prea ușor să-i găsim un loc de veci. Am luat însă legătura cu intendentul de la Rotoli.

MASSARO (sec) : Rotoli ? Cu toți neisprăviții laolaltă ?
Exclus !

RAGUSA : Bine, dar...

MASSARO : Nici un „dar“... Va fi îngropat la Cappuccini.

RAGUSA : A fost membru al ordinului lor ?

MASSARO : Nu..

RAGUSA (crezînd că a înțeles) : A făcut parte, deci, dintre terțiarii lui San Francesco...

MASSARO (sec) : N-a făcut.

RAGUSA : Îmi pare rău. Dar în cazul acesta, răposatul neavînd nici măcar un titlu nobiliar, este cu neputință să fie înmormîntat la Cappuccini. Acela este un cimetier închis. Știți că acolo n-au acces decît.

MASSARO : Știu.

RAGUSA : Atunci ?

MASSARO (*Rictus discret, care dispare fulgerător*) : Atunci
(*Scoate din buzunar un document și i-l întinde*). Poți
tim chitanța pentru plata taxei de înmormintare
a domnului Bălcescu la Cappuccini. Tocmai vin de-a
colo. (*Văzînd mutra uluită a lui Ragusa*) Nu-ți vine
să crezi ? Sau te temi de complicații ? Nu-ți face
griji. Totul e aranjat. Îl vei căuta pe părintele
Pietro. El îți va spune tot ce trebuie făcut...

RAGUSA : Prea bine, dar cimitirul părinților Cappuccini
e cam departe. Două mile afară din oraș. Și trans-
portul...

MASSARO (*scoate o pungă*) : Ține ! (*I-o aruncă*) Cre-
zi că-ți vor ajunge ?

RAGUSA : Sînteți un adevărat cavalier. De mult n-am
mai avut în mînă atîția bani laolaltă. (*Profesionist*)
Aur ?

MASSARO : Bineînțeles. Și mai poți căpăta încă de două
ori pe atît.

RAGUSA : Sper că vorbiți serios.

MASSARO : Cînd mă ocup de afaceri nu obișnuiesc să
glumesc.

RAGUSA : Ce trebuie să fac ?

MASSARO : O nimica toată. Să uiți unde va fi înmormintat
acest om.

RAGUSA (*uluit*) : Să uit ?

MASSARO : Exact. Dumneata te vei ocupa de înmormin-
tare.

RAGUSA : La Cappuccini ?

MASSARO : Da.

RAGUSA (*curios*). Unde anume ?

MASSARO : Ai să vezi. După aceea însă, pentru oricine
— înțelegi ? pentru oricine se va interesa de loca-
tarea înmorminării, în afara persoanelor trimise de mine
vei avea un singur răspuns : „A fost depus într-o
groapă comună“.

RAGUSA : Groapă comună ?

MASSARO : Da.

RAGUSA (*repetînd mecanic*) : „A fost depus într-o groapă
comună“... Signore, am și început să cred asta.

MASSARO (*sarcastic*): Ai o minte ageră. Prinzi ușor. (*Apoi, serios*) Dar bagă de seamă: o singură indiscreție și Don Quintiano va face să se audă că nu te mai numeri printre protejații lui. Și atunci... Capito?

RAGUSA (*tremurînd, cu ochii holbați de spaimă*): Am înțeles, signore!

MASSARO: Arivederci! (*Iși trage gluga pe cap și iese*).

Lumina se stinge. Sploturile se aprind pe terasă.

CUSTODELE: Presupuneți, deci, că prietenii lui Bălcescu, sau, mă rog, cei care — dintr-un motiv sau altul — l-au ajutat, s-au zbatut, după moartea lui, să-i obțină un mormînt individual. Că l-au obținut, la Cappuccini — un cimitir cu regim special — în pofida uzanțelor statornicite. Și că de aceea au fost nevoiți să păstreze tăcere.

AUTOAREA: Da. Spre a nu-i compromite pe cei care, probabil, în schimbul unor „atenții“ le facilitaseră operația. E clar că însăși înhumarea la Cappuccini ne dă cheia problemei. De ce ar fi fost dus Bălcescu la Cappuccini, spre a fi îngropat într-o groapă comună, cînd la Rotoli, cimitirul de uz comun al orașului, lucrul acesta se putea realiza fără nici un demers suplimentar? Sau, poate că a intervenit altcineva, interesat ca trupul lui Bălcescu să fie depus într-un loc sigur, în speranța că mai tîrziu va putea fi adus în țară...

Lumina se stinge pe terasă, pentru a se reaprindi în camera lui Bălcescu de la „Trinacria“. Scena se reia din momentul anterior intrării lui Massaro.

RAGUSA: (*E lingă masă, preocupat de un gînd. Bătăi discrete în ușă*) Entrate! (*Ușa se deschide și în cadrul ei apare o femeie încă tină, cu un aer distins, îmbrăcată foarte elegant, cu un mantou peste rochia lungă și cu o pălărie cu voaletă care-i acoperă complet ochii*) Entrate, signorina...

FEMEIA (*slab*): Signora...

RAGUSA : Entrate, per favore, signora...

FEMEIA (intră cu timiditate) : Buon giorno signore... (Observă cadavrul. Șoc emoțional intens. Face câțiva pași spre glasvand. Se clatină abia perceptibil). Am ajuns prea târziu! (Se sprijină, sfârșită, de rama glasvandului Privire spre cadavru). Iartă-mă ! Am întârziat. Tocmai de data asta s-a întâmplat să nu-mi pot ține făgăduiala. (Izbucnește într-un plîns mut. Doar umerii se văd cum i se scutură convulsiv).

RAGUSA : (A asistat consternat la toată scena. O adîncă nedumerire i se citește pe chip. Se apropie de femeie) Signora, liniștiți-vă ! Vă pot fi cu ceva de folos ?

FEMEIA : (Se desprinde cu greu, își șterge lacrimile cu o batistă fină, apoi se întoarce spre Ragusa) Domnule, aș vrea să vă vorbesc.

Lumina se stinge. Se aprind spooturile pe terasă.

CUSTODELE : Maria Cantacuzino ? La Palermo ? Imediat după moartea lui Bălcescu ?

AUTOAREA : Da

CUSTODELE : Ce vă face să credeți asta ?

AUTOAREA : O afirmație a lui Iorga. Vă amintiți că, în 1922, el a dat publicității ultimele scrisori adresate lui Bălcescu la Palermo, dar ajunsese la destinație după decesul lui

CUSTODELE : Da. Sigur. Am broșura pe undeva, pe aici.

AUTOAREA : Iorga, după cum știți, a însoțit scrisorile de o interesantă prezentare. Între altele, comentînd o scrisoare a Mariei Cantacuzino, Iorga spune : (Citește din carnet) „Nici „prietena“ — doamna Maria Cantacuzino n-o poate face. (Explicînd) Nu putea veni la Bălcescu. Și mai departe : (Reia citatul) „E atît de slabă că-i este peste putință a întreprinde o călătorie depărtată, în mijlocul iernii. Și totuși ea va veni a doua zi după moartea lui Bălcescu, luînd, din nenorocire, prea târziu, întiile măsuri“... Ei, ce spuneti ?

CUSTODELE : Foarte interesant. Mărturisesc că nu-mi reținuse atenția fraza asta. Dar pe ce se baza Iorga atunci cînd făcea o asemenea afirmație ?

AUTOAREA : Desigur, pe un izvor documentar, dintr-o cu totul altă sursă. Cunoscuta lui rigoare științifică înlătură posibilitatea unei afirmații gratuite.

CUSTODELE : Dacă a avut un izvor, atunci de ce nu l-a indicat ?

AUTORUL : Pentru că, în acel context, *nu* sosirea Mariei Cantacuzino la Palermo interesa, ci conținutul scrișorilor adresate lui Bălcescu. De ce să nu credem că într-o zi vom avea și dovada peremptorie a prezenței Mariei Cantacuzino la Palermo, a doua zi după moartea lui Bălcescu ? Sau socotiți, poate, că nu era capabilă de un asemenea gest ?

CUSTODELE : Ba da. Asta, da. O dovedise cu un an în urmă la Hyères. Îl iubea ?

AUTOAREA : Poate. În orice caz, de-a-lungul îngrozitoare ierni de la Hyères, Maria Cantacuzino l-a înconjurat cu o afecțiune și cu o tandrețe care l-au ajutat să depășească momentele crâncene prin care trecea și, în cele din urmă, să se întrezeze.

CUSTODELE : **Credeți ?**

AUTOAREA : Sint convinsă. Gândiți-vă, numai. Venise iar-na...

Lumina de pe terasă scade și se stinge. Un reflector decupează din întuneric interiorul intim al unei încăperi. Este camera lui Bălcescu de la Hyères. Se disting doar un scrin și o masă cu două scaune. Noapte de iarnă. Tirziu. În lumina tulbure din fereastră se poate vedea cum afară se învîrtejesc — ca un roi de fluturi albi — fulgă mari și pufoși de zăpadă.

Încă înainte de aprinderea luminii, ne atrage atenția o tuse uscată, chinuitoare. Apoi, când lumina crește, îl vedem pe Bălcescu stînd la masă, cu o pană în mîină, în fața unei coli de hîrtie. E îmbrăcat într-o haină de casă, moale și călduroasă. Gîtul și pieptul, îi sînt înfășurate într-un fular gros de lînă. E palid, nedormit. Ochii îi ard mocnit în fundul orbitelor. Își reprimă cu greutate accesul de tuse, ca și cum s-ar

strădui să nu deranjeze pe cineva. În sfârșit se liniștește. Peste câteva clipe, în spatele lui apare, pășind abia simțit. Maria Cantacuzino.

MARIA : Ar fi bine să te culci. mon chér Nicolas. Ești obosit. Încearcă să dormi...

BĂLCESCU (*Cu un rictus amar*) : Să dorm ? Ți se pare că n-am să dorm destul dincolo ?

MARIA (*apropiindu-se și îmbrățișându-l tandru, peste umeri*) : Mon pauvre ami ! Alungă gândurile astea. Mi-ai promis, doar...

BĂLCESCU (*apucându-i brațul, fără s-o privească*) : Da... Ți-am promis. Numai că... (*Rămîn o clipă tăcuți, fiecare în zarea gândului lui, uniți doar prin fluidul nevăzut al mării emoții care îi animă*) Ascultă, Maria... Ai făcut pentru mine mai mult decît oricare altă ființă de pe pămînt. Poate numai mama ar fi fost în stare să... Dar, crede-mă, nu te-am chemat pentru că aveam nevoie de iluzii. Nici pentru că m-aș teme de moarte. Știu că ea, oricum, nu poate fi prea departe...

MARIA : Nu vorbi așa... Nu uita că sînt, totuși, o femeie... Că mi-e teamă, cînd te aud vorbind astfel...

BĂLCESCU (*după o pauză lungă*) : Maria..., Te rog stai pe scaun, alături de mine. Vreau să-ți pot vedea ochii atunci cînd îți vorbesc.

MARIA (*se supunc, tăcută, și se așază pe scaunul rămas liber. Pe chipul ei trece o abia perceptibilă undă de îngrijorare*) : Ai să-mi spui ceva deosebit ?

BĂLCESCU (*privind-o lung*) : Da... Maria, te-am mințit. (*Pentru că ea nu reacționează*) Te-am mințit atunci cînd ți-am spus că nu mă tem de moarte... (*Într-un fel de transă*) Mă tem. Mi-e groază de neființă. (*Iși ascunde fața la pieptul ei. Ea îl mîngîie stînjinită pe păr. Bălcescu se ridică*). Mă alin doar cu nădejdea mea veche că sufletul nu poate fi decît nemuritor. Altfel totul ar fi absurd... Dar mi-e frică. Mi-e frică... (*Se duce la fereastră, privește îndelung ninsoarea*) Măcar de aș fi apucat să las în urmă ceva. O carte de căpetenie, să zicem. Sau o revo-

luție biruitoare. Aș fi continuat să trăiesc prin ele.
Prin voi. Prin ceilalți. Dar așa ?

MARIA (*se ridică, vine lângă el*): Nicule, n-are rost să
te frămînți. E tîrziu, culcă-te

BĂLCESCU (*tandru*): Acum zece zile, de ziua mea, tu ai
venit și mai tîrziu. Mi se părea că visez. Dar tu
mi-ai spus că...

MARIA (*astupîndu-i discret gura cu degetele*): Să nu mai
vorbim de noaptea aceea. Ea, oricum, va rămîne de-a
pururi în inimile noastre

BĂLCESCU : Ai dreptate... Făgăduiește-mi ceva

MARIA : Ce anume ?

BĂLCESCU : Făgăduiește-mi că, dacă nu... În sfîrșit, dacă...
se va mai putea vom sărbători mereu această zi
împreună.

MARIA : Îți făgăduiesc. Îți jur. Voi fi lângă tine. De fie-
care dată.

BĂLCESCU (*ii sărută mîna*): Îți mulțumesc... Știi, dacă
lucrurile s-ar fi petrecut altfel, mi-aș fi dorit să
întîlnesc o ființă care... Dar, nu! Mai bine să nu
vorbim despre asta...

MARIA : De ce ? Vorbim atît de mult despre lucruri care
ne întunecă sufletul. Despre patimile noastre cum-
plite. Despre zgura din noi. De ce n-am putea vorbi
deschis despre cea mai teribilă și mai luminoasă
dintre pasiunile care ne animă ? Despre cea mai
umană dintre ele. Oare ți-e așa străină dragostea ?

BĂLCESCU : Dragostea ? Străină ? Mie ? (*Zimbet serafic*)
Poate... Dacă dragostea înseamnă numai dorință...
Poate... Eu... Vedeam... Căutam în ea ceva mai mult.
Visam o femeie care să...

MARIA : Va să zică ai, totuși un anumit model de femeie
preferată. Care ?

BĂLCESCU : Madam de Rolland ! Mi se pare că nici o
altă făptură omenească n-a reușit să îmbine atît de
fericit grația cu spiritul... În afara dumitale, poate...

MARIA : Aș da orice să fie adevărat ce-ai spus acum...

BĂLCESCU : Dar este ! În orice caz, asta cred eu.

MARIA : E teribil de plăcut pentru o femeie să audă ase-
menea cuvinte. Mai ales cînd ele vin de la un holtei
înraît.

BĂLCESCU : Eu ? Holtei înrăit ? Nimic mai fals. Tînjese după o familie, mai mult decît îți inchipui... Imaginează-ți o seară ca asta. Ninge... Vii ostenit din zloata de afară. În casă e cald și plăcut. Focul arde în cămin. Iar de dincolo se aud rîsetele copiilor. Asta ajunge să te vindece de toate disperările... *(Cu tristețe)* Nu mai că eu...

MARIA : Iartă-mă că te întreb un lucru atît de delicat : nu te-ai gîndit să te căsătorești niciodată ?

BĂLCESCU : Ba da, m-am gîndit...

MARIA *(femeie)* : Cu Luxița ?

BĂLCESCU *(tulburat)* : Nu... Nu cu Luxița... *(Trece la fereastră, privește îndelung ninsoarea)* Acolo a fost altceva. O altfel de poveste... *(Revine)* Mă gîndisem să mă însor mai de mult, în Moldova. Îmi ieșiseră oarecari vorbe... O fată cu stare... M-am gîndit o clipă, că astfel, voi putea avea banii trebuincioși revoluției. Dar apoi am renunțat. Un fel de pudoare, greu de definit, m-a împiedicat să fac pasul ăsta. Și nu regret. Numai că, vezi dumneata, am rămas singur. Deși, de fapt, cum să te faci să înțelegi ? Uite, vorbeam și cu Basil Alecsandri. De la o vreme toată această cumplită sete de dragoste a trecut în iubirea pentru țara mea. Pentru țara noastră. Și ori de cîte ori mi-e greu, ori de cîte ori spaima morții îmi cuprinde gîtlejul, ca o gheară rea, iubirea asta pătimașă pentru pămîntul românesc mă ajută să-mi păstrez cugetul limpede. Să nu disper. Și-mi spun : „Ce importanță are, la urma-urmei ? Să trăiască țara noastră !” Țasta e singurul lucru cu adevărat important. *(Tuse seacă)*

MARIA *(impresionată)* : Culcă-te, Nicule. E tîrziu. Trebuie să plec în camera mea. Să nu se trezească Tița. Nu știu dacă ar înțelege...

BĂLCESCU : Ai dreptate, du-te. Eu mai rămîn. Oricum, n-am să pot dormi. Vestile rele de la Paris, renașterea tiraniei blestemată, mi-au tăiat puterile mai mult decît boala. Du-te, Maria, noapte bună !

MARIA : Noapte bună ! *(Vrea să plece, face cîțiva pași, revine, se oprește lângă Bălcescu, îl privește lung în ochi, cu imensă înțelegere și, în sfîrșit, îl îmbrățișează și-l sărută. Apoi iese în tăcere.)*

Rămas singur, Bălcescu se plimbă o vreme prin cameră, apoi se așază la masă, ia pana și începe să scrie febril, ca în transă. Numai ochii îi ard, neliniștiți. Când a ajuns la sfârșitul paginii, din auz se aude vocea lui interioară: „Și cel din urmă al cuvânt / Va fi încă un imn tie, țara mea mult dragă“. Prtivirea îi rămîne pironită în gol, încărcată de aburul greu al lacrimelor. El lasă încet, încet, capul să-i cadă pe brațul sprijinit pe masă

Lumina se filează, apoi — întuneric. Se aprind sputurile pe terasă.

CUSTODELE: Sinteți, deci, de părere că, date fiind sentimentele care o legau de Bălcescu, Maria Cantacuzino a venit la Palermo, imediat după moartea lui. Că ea a aranjat totul, plătind, eventual, cheltuielile de înmormântare. Tot ce se poate. Dar nu asta contează, pînă la urmă. Oricine ar fi fost cel care s-a ocupat de înmormântarea lui Bălcescu, Maria Cantacuzino, Massaro sau altcineva — un lucru este cert: Bălcescu a fost îngropat la mînăstirea Cappuccinilor. O dovedește, fără nici un dubiu, autorizația de înmormântare. Cît privește misterul în jurul condițiilor înhumării, el s-ar putea explica prin discreția cu care operau societățile secrete. Varianta „gropii comune“ simplifica lucrurile. Adică bloca cercetările.

AUTOAREA: Ce nu înțeleg eu e altceva: de ce s-a vorbit atîta vreme de o groapă comună de la Rotoli și nu de o eventuală groapă comună la Cappuccini? Ce l-a făcut, în 1921, pe Alecu Isăceanu să-și îndrepte cercetările spre Rotoli?

CUSTODELE: Ignoranța.

AUTORUL: Dar documentele aduse de profesorul Ionescu, inclusiv declarația scrisă a lui Ragusa, ca și chitanța privind plata făcută de Massaro, fuseseră publicate, încă din 1906, de Adamescu.

CUSTODELE: Se pare că ele rămăseseră, totuși, necunoscute cercetătorilor. Mai puternică era legenda...

AUTOAREA: **Legenda?**

CUSTODELE : Da. Legenda pretinsei mizerii în care ar fi murit Bălcescu. S-a raționat cam așa : în 1852, la Palermo, existau câteva cimitire. Cele mai multe aveau regim special. Erau destinate fie unor corporații funerare cu loc de veci prestabilit, fie membrilor unor ordine religioase. Bălcescu — în condițiile unui deces în sărăcie și anonim — nu ar fi avut acces în nici unul din ele. Rămînea, deci, cimitirul de uz comun : Rotoli.

AUTOAREA : Cum s-ar zice, o eroare izvorîtă dintr-un raționament logic.

CUSTODELE : Neconfirmat însă de fapte.

AUTOAREA : De altfel, după cît se pare, la Cappuccini nici nu există gropi comune *pentru cadavre* ci doar *pentru oseminte*.

CUSTODELE : Da.

AUTOAREA : Oare rămășițele pămîntești ale lui Bălcescu să se afle într-uni asemenea osuar de la Cappuccini? Cine le-a putut duce acolo ? Și cînd ?

CUSTODELE : Este de presupus că Bălcescu a avut inițial, un mormînt individual. Și că, după trecerea unui număr de ani, a fost deshumat...

AUTOAREA : De cine ?

CUSTODELE : De prieteni. De cei care aranjaseră înmormînarea. Și care l-au dus într-un loc mai sigur.

AUTOAREA : Unde ?

CUSTODELE (*ridicîndu-se*) : Aș vrea să vă pot răspunde cîndva la întrebarea asta.

AUTOAREA : S-a vorbit, în ultima vreme, și de mumificarea lui Bălcescu.

CUSTODELE : Da. De fapt ipoteza e mai veche. Dar cercetările recente întreprinse la Palermo n-au confirmat — cel puțin pînă acum — o asemenea supoziție. Sub bolțile subterane de la Cappuccini sînt mii de schelete și de mumii. Poate că o cercetare antropologică ar putea da unele indicii. Dar, pentru asta trebuie restrînsă, prin cercetări temeinice, aria de investigație. Trebuie cercetate cu atenție arhivele. Poate că ele mai păstrează vreun indiciu încă necunoscut. Trebuie făcută lumină într-o serie de detalii încă obscure. Așa că...

AUTOAREA (cu patimă): Așa că trebuie să o luăm de la capăt. Metodic. Cu tenacitate. Cu o speranță fierbinte.

CUSTODELE: Și cu o speranță fierbinte..

AUTOAREA (ridicîntu-se): Vă mulțumesc. (Pe gînduri)
Cred că am găsit...

CUSTODELE: Ce?

AUTOAREA: Ideea pe care o căutam. (Revelație) Discuția noastră! Acest dialog nocturn. El va putea constitui liantul secvențelor de care vorbeam.

CUSTODELE (sceptic): Credeți că o să iasă ceva?

AUTOAREA: Sînt convinsă. (Luîndu-și carnetul). Încă o dată, vă mulțumesc din inimă pentru tot. La revedere!

CUSTODELE: Vă conduc.

AUTOAREA: Nu. Vă rog, nu mă conduceți. Vreau să plec singură. Așa cum am venit. Oricum, am să mai trec pe aici. Mai am mult de lucru. De fapt n-am scris decît o singură scenă din piesă. Ultima. (Scoate din carnet cîteva foî și i le întinde.) Citiți-o. Poate o să discutăm, altădată... La revedere!

CUSTODELE (ii sărută mîna): La revedere! Și eu vă mulțumesc

AUTOAREA: Pentru ce?

CUSTODELE: Pentru noaptea asta. Și pentru flacăra din inima dumneavoastră..

Autoarea pleacă încet. Pașii ei răsună, ca la început, reverberați de bolți. Custodele revine la masă, despătorește foile date de Autoare, le așează pe masă, în fața lui, și se cufundă în lectură.

Lumina se stinge pe terasă, pentru a crește apoi treptat, dezvăluind spectatorilor camera lui Bălcescu de la „Trinacria“. Acesta stă în picioare, privind pe fereastră. Lîngă el, Tomasso se în-

vîrte fără rost, neștiind cum să-i alunge tristețea. Intră părintele *Andreas*. E bătrîn, înalt, senin.

ANDREAS : Bună ziua !

BĂLCESCU (cu o vizibilă sîrșeală) : Bine ați venit, părinte Tomasso, oferă părintelui un scaun... (*Tomasso se execută*).

ANDREAS : Mulțumesc ! Am să stau aici, lângă dumneavoastră. (*Se așază*).

BĂLCESCU (înăbușindu-și cu greutate tusea) : Părinte, aș vrea să mă spovedesc...

ANDREAS : Am aflat de dorința dumneavoastră, domnule Bălcescu, și o prețuiesc cum se cuvine. Am fost însă informat că ați prefera să vă spovediți în limba dumneavoastră maternă.

BĂLCESCU : Da, părinte. (*Se așează și el într-un fotoliu*). Cred că numai limba învățată la sînul mamei tale poate cuprinde în ea toate nuanțele adevărului cu care sîntem datori celorlalți înainte de marea și ultima noastră călătorie...

ANDREAS : Nu vă contrazic. Deși credința mea este că mărturia înaintea Domnului este primită indiferent de limba în care a fost făcută. De altfel, observăm că ne înțelegem foarte bine în limba greacă, pe care ● vorbiți într-un chip strălucitor.

BĂLCESCU : Profesorul meu de greacă de la Colegiul Sf. Sava ar fi fericit, să vă audă. Din păcate, a plecat și el, de mult, dintre noi. Sper însă să-l întîlnesc în curînd și să-i aduc la cunoștință părerea dumneavoastră (*Zimbește amar*).

ANDREAS : Nu trebuie să vă gîndiți numaidecît la asta. Uneori spovedania însăși, curățirea sufletului de rîgina păcatelor, poate avea forța miraculoasă a unui medicament, capabil să amîne marea călătorie de care aminteați adineauri...

BĂLCESCU : Mă dezamăgiți, părinte. Nu de iluzii am nevoie, credeți-mă. Dealtfel, să știți că plec împăcat. Aș putea spune chiar senin, dacă n-ar fi umbra dureroasă a regretului că mă sting atât de departe de țara mea, de cei dragi mie, și că las în urmă o operă neîncheiată. O operă care, cu puțină șansă, ar fi putut arăta altfel. O operă care ar fi izbutit, poate, să fie o mărturie de lumină despre trecerea mea prin lume. Am scris doar o carte, părinte. O singură carte. Și nici pe aceea n-am apucat să o termin.

ANDREAS : Cineva, domnule Bălcescu, asemuia orice carte cu o scînteie. Poate că e adevărat. Mă gîndesc că măreția destinului unei cărți, — al oricărei cărți bune, — stă în faptul că ea refuză repaosul. Că e sortită mișcării. În sens propriu, dar și figurat. Iar dacă așa stau lucrurile, orice scînteie în' mișcare, este, știți bine asta, o rază. Și atunci...

BĂLCESCU (*iluminat*) : Vă mulțumesc, părinte, pentru cuvintele acestea minunate... Speranța că ele exprimă, poate, un adevăr, mă va ajuta să trec mai ușor Styxul. Cît privește spovedania...

ANDREAS : M-am gîndit că, dacă n-aveți nimic împotriva, v-ar putea spovedi preotul nostru ajutor, părintele Joseph Collida. Soția lui este fiica unui armator care a trăit mulți ani, în Valachia, la Brăila. Iar părintele Joseph a învățat și el bine românește.

BĂLCESCU : Vă mulțumesc din suflet, părinte. Eram gata să vă spun că accept să mă spovedesc chiar și într-o limbă străină... Dar așa e mult mai bine. Nu de alta, dar, în general, mi-a plăcut să fiu consecvent cu ideile și cu credințele mele. Poate pentru că n-am fost întotdeauna consecvent cu sentimentele. Dar asta sună deja ca un început de spovedanie. Chemați-l, vă rog, pe părintele Joseph.

ANDREAS : Da. Am să-l chem îndată. E aici. A rămas jos, în biroul domnului director al hotelului. Nu

voia să riște umilința de a fi refuzat de dumnea-voastră, în cazul în care nu v-ar fi convenit propu- nerea mea.

BĂLCESCU (*cu un zîmbet stîns*): Cu atît mai bine, părinte. Îmi plac oamenii mîndri.

ANDREAS (*ridicîndu-se*): Sînt bucuros că v-am cunoscut, domnule Bălcescu. Pot să vă spun că, într-un fel, sînt chiar uimit că în vremurile astea, atît de agitate și de puțin prielnice spiritului, mai există oameni ca dumneavoastră.

BĂLCESCU: Mai există, părinte. Alții. Mai buni. Și, poate, mai norocoși decît mine... Mai există... Eu... Nu mai... Vreau să spun... (*Zîmbet divin*) Eu exist... încă.

ANDREAS (*tulburat*): Dumnezeu să vă pogoare în suflet pacea și liniștea de care aveți atîta nevoie! (*Se îndreptă încet spre ușă; înainte de a ieși întoarce din nou capul spre Bălcescu*) Și dacă vă veți aminti vreodată de mine, rugați-vă și pentru izbăvirea sufletului meu. Suferința dumneavoastră de acum e pentru mine cheazășia că acea rugă va ajunge unde trebuie. Rămîneți cu bine!

BĂLCESCU: Cu bine, părinte Andreas. Sînt convins că ne vom revedea. Acolo... (*Preotul iese. Bălcescu rămîne palid, epuizat de efort. Acces violent de tuse*).

TOMASSO (*vine lîngă el și-i pune un fular cald pe piept*): Piano, signor Niccolo. Piano... Passera... Passera' rapidamente...

BĂLCESCU (*după ce s-a liniștit*): Ai dreptate, Tomasso. O să treacă totul. În curînd. Va veni liniștea. Marca liniște. O liniște adîncă și curată, încît voi auzi parcă iarăși, aevea, murmurul curat, ca un cîntec de leagăn al Topologului. (*Și murmurul acesta chiar se aude*). Și foșnetul vîntului prin ierburile Cîmpiei de la Izlaz... (*Și undeva se aude, ca un geamăt, vîntul*). Și vuietul mulțimii la Filaret... (*Vuietul mulțimii*) Și toate cîte s-au așezat cu vremea în sufletul meu.

Păcat numai că... (*Acces de tuse. Ușa se deschide și intră Collida, — un bărbat încă tânăr, înalt, cu o prestață necăutată și cu doi ochi pătrunzători și inteligenți.*)

COLLIDA (*intrînd*): Bună ziua, domnule Bălcescu. (*Se apropie*)

BĂLCESCU: Bine ați venit, părinte... Vă rog să luați loc.

COLLIDA (*așezîndu-se*): Vă ascult, domnule Bălcescu...

BĂLCESCU (*parcă eliberat, după accesul de tuse, de povara care îi apăsa pieptul, se ridică. Scena următoare trebuie să creeze iluzia că și-a revenit.*) Părinte, în viața fiecărui om există lucruri de care nu se poate elibera ușor. Chipuri, fapte, amintiri, sau numai întîmplări de o clipă, care l-au marcat și care nu-l lasă să treacă ușor pragul lumii acesteia. Dar eu nu știu cu ce ar trebui să încep...

COLLIDA: Cu ceea ce simțiți că vă apasă mai mult:

BĂLCESCU: Cu ce mă apasă? Dorul de țară mă apasă cel mai mult, părinte Joseph. Dar nu cred că acesta este un păcat.

COLLIDA: Desigur. Păcatul nu este dorul. Ci ceea ce l-a provocat.

BĂLCESCU: Adică?

COLLIDA: Faptul că, părăsindu-vă țara, trăind o vreme departe de ea, ați uitat-o, poate...

BĂLCESCU: Țara? O, nu, părinte... Cum să-mi uit țara? E drept că uneori — silit de împrejurări — am fost nevoit s-o părăsesc. Dar întotdeauna am părăsit-o cu inima sffîșiată și cu speranța fierbinte că mă voi întoarce. Pentru mine a rătăci departe de țara mea, măcinat de dorul ei, n-a însemnat, la urma-urmei, decît un alt mod de a fi împreună. Fiindcă patria, sub cerul căreia te-a sărutat întîia oară lumina, n-o poți părăsi, cu adevărat, niciodată.

COLLIDA: Așa este. Mă bucur că nu faceți parte dintre acei ce-și reneagă patria. Păcatul acela ar fi, într-adevăr, fără iertare...

BĂLCESCU : Am întâlnit, părinte, în peregrinările mele, destui oameni fără patrie. Și, spre regretul meu, unii se născuseră români. Nu știu dacă ei vor avea parte de iertarea divină. Dar știu că-i disprețuiesc din adâncul inimii. (*Privirea lui flutură ca un steag în vânt.*) Și că-i urăse cu toată puterea ființei mele pe toți acei care, fugiți departe de orice primejdie, sături, împăcați și senini, cu buzunarele doidora de arginți — cei treizeci de arginți! — se prefac a suferi de dorul patriei, al cărei nume sfânt îndrăznesc să-l rostească, murdărindu-l cu vorbele lor mincinoase. Dar asemenea oameni n-au avut niciodată, cu ade-vărat, o patrie. Și nici nu merită s-o aibă. La ce bun să vorbim despre ei?

COLLIDA : Alungați departe de dumneavoastră orice por-nire pătimasă, domnule Bălcescu. Și mai ales ura. Sufletul dumneavoastră trebuie să fie senin și plin de iubire.

BĂLCESCU : A încăput și în sufletul meu, destulă iubire, părinte. Uneori, primejdios de multă iubire. Poate tocmai de aceea n-am avut întotdeauna destulă pu-tere spre a nu o risipi. (*Clipă grea.*) Am un copil, părinte. Un copil pe care nu l-am văzut niciodată. Un copil, născut dintr-o dragoste vinovată. Dacă o dragoste... dragostea, în general, poate fi vinovată... N-am aflat de nașterea lui decît tîrziu, cînd nu mai puteam face nimic spre a-l arăta lumii ca fiu al meu. Iar gîndul că va crește ca un bastard — sub privirile disprețuitoare ale ipocriților care n-au știut niciodată ce e iubirea — îmi sfîșie inima și-mi face și mai grea plecarea de pe urmă...

COLLIDA : Dumnezeu va avea grijă și de fiul dumnea-voastră, domnule Bălcescu, cum are grijă de iarba și de florile cîmpului, de gîze, de fluturi și păsări...

BĂLCESCU : E și nădejdea mea, părinte. Dar nu e sin-gurul păcat pe care vreau să vi-l mărturisesc. (*Pauză*)

scurtă, de mare intensitate emoțională.) Am fost uneori pătimaș și rău, părinte. Față de oricine și orice nu era pe potriva vederilor mele. Și n-am avut întotdeauna dreptate. Acum, dacă ar fi să-mi pot retrăi ultimii zece ani, multe lucruri le-aș face altfel... Dar...

COLLIDA : Căința dumneavoastră vă va aduce iertarea, pentru toate acestea...

BĂLCESCU : Nu e vorba de căință și nu în primul rînd de căință. Sînt multe lucruri care, poate, din punctul de vedere al credinței noastre, ar putea fi numite păcate, dar pe care totuși nu le regret. Sînt, e adevărat, și cîteva lucruri pe care le regret. Dar cum să vă pot explica acum totul ? Vedeti dumneavoastră, părinte... Împreună cu frații mei căuzași am ridicat poporul la luptă. Am stat în fruntea lui, într-o revoluție unică, menită să aducă țării noastre ieșirea din robie, emanciparea, intrarea pe un făgaș nou de izbînzii și de împliniri pe care de atît amar de veacuri le năzuiește.. Dar, consacrîndu-mă unei asemenea revoluții unice, am fost cîteodată din cale afară de naiv și de sentimental. Am fost adesea mult prea blînd cu cine trebuia și cu cine nu trebuia. Am fost neîngăduit de bun și prosteste de încrezător față de mulți care nu meritau încrederea.

COLLIDA : Încrederea și bunătatea nu sînt păcate, fiule

BĂLCESCU : În mod obișnuit nu sînt, părinte. Dar cînd, tocmai datorită lor, poporul își vede visele terfelite, idealurile cele mai sfinte călcate în picioare, încrederea și bunătatea sînt mai mult decît păcate. Devin crime... Și, pentru că vorbeam de regrete, trebuie să vă spun că nu regret cu adevărat decît un lucru. (Pătimaș.) Că nu i-am spînzurat din prima clipă pe toți aceia ce s-au ridicat împotriva revoluției noastre, nepregetînd să primejduiască astfel soarta poporului, libertatea și neatinarea țării, însași ființa noastră

națională. Dacă i-aș fi spînzurat pe toți acei ticăloși, acum mi-ar fi fost mai ușor... (*Tuse seacă. Efortul la epuizat*).

COLLIDA : O, nu vorbiți așa. Nu trebuie să gîndiți astfel, acum, înainte de împărtășanie. Alungați gîndurile acestea, domnule Bălcescu.

BĂLCESCU : Mă tem că n-am să reușesc, părinte. Le port în mine de mai bine de patru ani. O mic cincisute de zile și de nopți. Ele fac parte din mine, din sufletul meu. Așa că le voi duce cu mine, ca pe o grea povară, printre stele... (*Tuse.*) Cred că pentru atîta lucru n-o să-mi refuzați împărtășania...

COLLIDA : Nu, domnule Bălcescu. Patronul bisericii pe care o slujesc este Sfîntul mare ierarh Nicolae, al cărui nume îl purtați. De vreme ce nu vă lepădați de numele și de credința lui...

BĂLCESCU : Nu mă lepăd de nimic, părinte ! (*Parcă visînd.*)
A avut dreptate...

COLLIDA : Cine ?

BĂLCESCU : Cu un an în urmă, de ziua mea, o ființă dragă inimii mele, mi-a spus că Sfîntul Nicolae nu-i părăsește niciodată pe cei care-i poartă numele. Că îi ajută să biruie, pînă în cea din urmă clipă...

COLLIDA : După cum vedeți, domnule Bălcescu, nici pe dumneavoastră nu v-a părăsit.

BĂLCESCU (*fior*) : Dar mai departe ? Ce va fi mai departe ? Dincolo ?

COLLIDA : Trebuie să aveți credință, domnule Bălcescu. Credința poate orice...

BĂLCESCU : Orice ? Nu mai sînt atît de sigur, părinte. Cîndva și eu... (*Merge, clătîindu-se ușor, spre fereastră*)... mistuit de o credință mă iluzionam că asta e de ajuns pentru izbîndă. Dar nu e. Mai e nevoie de multe, de foarte multe alte lucruri... E nevoie, poate, și de puțin noroc. Dar mai presus de toate.

e nevoie de timp. Or .eu tocmai asta nu mai am...
Timp... (*Respiră greu*).

COLLIDA : Mai aveți să mărturisiți ceva înaintea Domnului ?

BĂLCESCU : Știu eu ? Ce e cu adevărat important, v-am spus. Restul nu mai contează... (*Vocea i-a scăzut, se reazămă cu fruntea de geamul rece, se vede bine că e la capătul puterilor.*) Grăbiți-vă, părinte. Altfel...

COLLIDA : Am să aduc potirul îndată. Am pregătit totul. (*Iese în grabă.*)

BĂLCESCU : Tomasso ! (*Intinde mina către trăistuța cu strachina de lut, aflată pe masă. Tomasso i-o aduce.*)
E tot ce am mai de preț. Ia-o tu. (*I-o întinde, Tomasso o ia, ingenunche și îi sărută mina.*)

BĂLCESCU : Tomasso... Nu trebuie, Tomasso... Nu te purta ca un rob ! (*Delirînd.*) Vino ! Iată Valea Topologului ! La primăvară... Atunci... „Atunci nu va mai fi nici om rob, nici nație roabă, nici om stăpîn pe altul, nici popor stăpîn pe altul, ci domnirea dreptății și a frăției !” Privește ! E noapte... Ba nu, e dimineață... E noapte... Ce curat licăresc stelele pe cerul Țării Românești ! Ce mîndru strălucesc, într-o lumină tainică, plaiurile Munteniei... Și ale Moldovei... Și ale Ardealului... Și ale Dobrogei, Crișanei și Maramureșului... Și ale dulcii Bucovine ! Doamne ! „Va veni o zi cînd toți românii vor una, liberi și frați. Vai, nu voi avea noroc a vedea această zi, deși eu asemenea am muncit și am pătimit pentru dreptate, și cel din urmă al meu cuvînt va fi încă un imn ție, țara mea mult dragă !” Adio, Tomasso ! Iată apele Topologului ! Ele or să mă bocească și dincolo de moarte. Apele Topologului. (*Speriat*). Nu, nu sînt ale Topologului ! Sînt apele negre ! Apele negre ! (*Intinde brațele spre Tomasso, acesta îl susține, dar privirea lui Bălcescu a înghe-*

tat. Un zimbet serafic a incremenit pe chipul lui des-
figurat de suferință. Din ochii larg deschiși spre o
lumină pe care numai el a văzut-o, lunecă. rostogo-
lindu-se încet pe obrajii slabi, două lacrimi. Ată
a mai rămas din durerea și din ființa lui.)

TOMASSO (lui Collida, care a intrat cu potirul cu împăr-
tășanie): Troppo tardi, padre. Prea târziu....

COLLIDA (Pune potirul pe masă, se apropie de Bălcescu,
susținându-l și el, apoi înțelege că totul e zadarnic,
își trece palma peste pleoapele lui, închizându-i-le,
apoi se închină): Odihnește, Doamne, sufletul zbu-
ciumat al robului tău, Nicolae! Primește-l, Doamne,
alături de tine. Între sfinții tăi!

*Lumina se stinge. Se aude întâi șopotul firav al
unui riu, apoi, undeva, pe orizontul scenei, se
întredeschide o geană de lumină. E poate țărnul
Topologului. Aceeași femeie bătrână și frumoasă,
de la început, vine încet, de-a lungul apei,
slobozind ca pe un geamăt din adânc, următorul
bocet:*

BOCITOAREA :

Plînge-mi-l, dodă, mi-l plînge,
Că durerea azi mă frînge,
Că-a plecat de tinerel.
Mică-i lumea fără el.

Plîngă-l struna vîntului —
Suspînul pămîntului!
Plîngă-l frunza fagului —
Lacrimile codrului!
Plîngă-l undele verzui
Ale Topologului!
Plîngă-l inima oricui,
Arsă-n focul dorului!

Plînge-l dodă și-l bocește !

Durerea-n inimă-mi crește,

Că era suflet ales —

Floare rară-n codru des.

Plîngă-l struna vîntului —

Suspînul pămîntului !

Plîngă-l frunza fagului —

Lacrimile codrului !

Plîngă-l undele verzui

Ale Topologului !

Plîngă-l inima oricui,

Arsă-n focul dorului !

Plînge-l dodă ! Plînge-l dodă !

Plînge-mi-l și mi-l prohodă

Pe bărbatul din poveste,

Care-a fost și nu mai este,

Care-a fost și încă este,

Că-n orice român trăiește !

Țîriit de greieri. Spouturile se aprind pe terasă. Custodele e încă la masă. Ridică privirea, stinge obosit țigara, împăturește foile, se ridică și iese încet. Lumina scade treptat, apoi, din întunericul care a învăluit totul, izbucnește iar, ca un țipăt luminos, chipul lui Bălcescu — imortalizat de fotografia pe care am văzut-o la început.

VOCEA LUI BĂLCESCU : „Va veni o zi cînd toți românii vor fi una, liberi și frați ! Vai, nu voi avea noroc a vedea această zi, deși eu asemenea am muncit și am pățimit pentru dreptate, și cel din urmă al meu cuvînt va fi încă un imn ție. Țara mea mult dragă !”

(Imaginea se estompează, spre a apărea iar — prin proiecție cinematografică — la proporții uriașe, pe întreaga lățime a fundalului).

VOCEA LUI BĂLCESCU: România va exista! E orb cine n-o vede!

Transfocare lentă înainte, pînă la gros-plan. Rămîn în stop-cadru doar ochii limpezi, imenși, ai lui Bălcescu, privind-ne curat, de dincolo de timp, de dincolo de zarea sublimă a istoriei.

CORTINA

N o t ă

Premiera absolută a piesei de față — reprezentată într-o versiune scenică redusă, — realizată cu asentimentul autorului — a avut loc la 21 noiembrie 1978, pe scena Teatrului Popular din Rîmnicu Vîlcea în următoarea distribuție :

Nicolae Bălcescu	CRISTIAN ALEXANDRESCU
Zinca Bălcescu	GHEORGHÎȚA MĂLEANU
Autoarea	ADRIANA GÂRȚOMAN
Custodele	SORIN DINCULESCU
Massaro	ION DIȚOIU
Salvatore Ragusa	TICĂ DUMITRESCU
Tomasso Mollone	NINEL SOCOLESCU
Nicolae Ionescu	NICHI URSEI
Caccia	DAN MAYER
Fra Mario	CONSTANTIN CĂLINOIU GEORGE STAMATE
Padre Pietro	DAN MAYER
Maria Cantacuzino	DOINA-EUGENIA MIGLECZI
Joseph Collida	TUDOR BUNESCU

Lumini - sonorizare	NELL CIORĂSCU
Regia tehnică	MIRCEA CRIȘAN NICU POPESCU
Maistrul de lumini	NICU POPESCU
Diapozitive color	HORIA NESTORESCU- BALCEȘTI
Grafică	D.S. CHIRIAG
Execuție costume	ANA GEANTĂ
Execuție decor	CONSTANȚIN MIRICA
Muzica	NICU ALIFANTIS
Coloana sonoră	Ing. LUCIAN IONESCU Radioteleviziunea Română
Scenografia	VASILE BUZ Teatrul Național Craiova
Regia artistică	GHEORGHE MARINESCU

Un spectacol omagial, dedicat comemorării a 126 de ani de la moartea lui Nicolae Bălcescu, a avut loc în ziua de 29 noiembrie 1978. O interesantă dezbatere a prilejuit și spectacolul cu această piesă prezentat în ziua de 3 decembrie 1978 în fața câștigătorilor concursului interjudețean „Bălcescu” desfășurat sub egida Societății „Prietenii Muzeului Bălcescu”.

C U P R I N S U L

Avertisment	— — — — —	pag.	7
Prolog	— — — — —	pag.	11
Actul I	— — — — —	pag.	15
Actul II	— — — — —	pag.	39
Actul III	— — — — —	pag.	69
Nota	— — — — —	pag.	93

7436/1978 Km. Vilcea

DE ACELAȘI AUTÖR :

La Colorado, aproape de stele

Ape și stele

Înainte de revărsatul zorilor

Undeva, o lumină

Cablul și vîntul

Doaga

SOCIETATEA „PRIETENII MUZEULUI BĂLCESCU“

Bălcești pe Topolog — 1978